GUY SHELLEY

MOLIERE
ya da
AİLE TİYATROSU

Oyun , 3 Perde (Mikhail Bulgakov'un "Le Roman de Monsieur de Moliere" adlı eserinden esinlenerek)

ÇEVİRİ : Işık NOYAN / Recep AYYILMAZ

KİŞİLER:

MOLIERE ve Kadınlar Mektebi Eleştirisi'nde Marki.

XIV. LOUIS

MADELEINE BEJART ve Kadınlar Mektebi Eleştirisi'nde Elise.

ARMANDE BEJART ve Eleştiri'deki Uranie.

GENEVIEVE BEJART, Madame de Calvinont,Mademoiselle de Brie, Eleştiri'de Climene .

JOSEPH BEJART ve bir saraylı.

DENIS BEYS, Conti Dükü, Dorante, La Grange ve bir saraylı.

GEORGES PINEL, Mösyö de Cosnac, Boileau ve bir saraylı.

GALLOIS, Ratabon, Piskopos ve bir saraylı.

CORMIER, bir saraylı, bir seyirci.

ANNE d'AUTRICHE, Madame de Montespan.

I.Uşak, Galopin,Şövalye,Teşrifatçı,Sahne makinisti,Mimar

II.Uşak, Teşrifatçı,Makinist,Mimar

MONTAUSİER DÜKÜ, Müzisyen Godard,Bir aktör

MICHEL BARON, Bir aktör

Aktörler, Dansçılar ve Saraylılar.
İlk gösterim: Paris,Espace Acteurs, 7 Haziran 1990,Reji:Guy SHELLEY

-3-

BİRİNCİ PERDE : ILLUSTRE THEATRE

BİR JEU DE PAUME TİYATROSU*
Seyirci salona girerken oyuncular "ILLUSTRE THEATRE " sahnesinin avize ve ramp lambalarını yakmaktadırlar.Mizansen gereği ciddi ve ritüeli andıran bir atmosfer hüküm sürmektedir.Sahnenin geri planında Illustre Théatre'ın perdesi ,bu perdenin gerisinde de seyirciye ait olduğu varsayılan bölüm ve yanlarda da gene bu tiyatronun kulisleri bulunmaktadır.Zaman zaman oyunculardan biri gerideki perdeyi aralayıp beklenen seyircinin gelip gelmediğini gözlemektedir.Oyuncular birbirlerine kaygılı bir ifadeyle bakıp bu yolda hareketler yapmaktadırlar.Bir müzisyen çalgısını akort etmektedir.

OYUNCULAR - MOLIERE (Yirmili yaşlarda)
- MADELEINE BEJART

- GENEVIEVE BEJART
- JOSEPH BEJART
- DENIS BEYS
- GEORGES PINEL
- Yönetmenin seçimiyle farklı roller üstlenecek olan diğer oyuncular.

(Bu sahnenin başı alçak sesle , fısıldaşarak oynanacaktır.)

MOLIERE Artık bundan sonrası seyirciye kalmış.Ben elimden geleni yaptım.Hatta kibar beyler yaldızlı arabalarına binip gelsinler diye majestelerinin ustabaşısı ile anlaşıp kaldırımları bile yenilettim.

GEORGES Geleceklerini sanmıyorum.Bana kalırsa baban bile gelmez. (Sessizlik).

- Günümüzde tenis diye adlandırılan oyunun o dönemdeki adı.Bu oyunun oynandığı sahalarda, tiyatro toplulukları da temsiller verirlerdi.

-4-

MADELEINE Ama annem Marie gelir, göreceksiniz.(Bu esnada kapının önünden geçen bir araba sesi duyulur.Hepsi kulak kabartır ama araba durmadan gider) Çünkü beni ve kardeşlerim Genevieve
ile Joseph'i sahnede görmek ister.

JOSEPH (Kekeleyerek) Ta..ta..tabii .Hem ka....ka...karımı da ge..ge..getirecek.İ...İ..İki ..Ku...ku...kuzenimizi de.

GENEVIEVEKüçük kardeşimiz Louis ile çocuklarını da.

MOLIERE Dedem de mutlaka gelir.O bir tiyatro sevdalısıdır. Hiçbir gösteriyi kaçırmazdı.Çocukluğumda tiyatro tiyatro dolaşırdık onunla. Hotel de Bourgogne ve Pont-Neuf'ün bütün temsillerine, Mösyö Brioché'nin kukla gösterilerine, çokbilmiş maymun Fagotin'in şaklabanlıklarını seyretmeye giderdik.....Şimdi çokbilmiş maymunun yerine ben geçtim.

DENIS (Perdeye doğru bakarak) Salon bomboş! Bırakın insanı, maymunu, ortalıkta bir kedi bile görünmüyor.

JOSEPH Bi...bi...biraz soğuk galiba.

MADELEINE (Moliere'e) Jean-Baptiste, paralar suyunu çekti, bilesin!

Annenden kalan üç beş kuruş da tiyatro sevdası uğruna şu şamdanların dumanı gibi havaya savruldu gitti. (Şamdanları üfler).Ee,ne yaparsınız , devir tasarruf devri.(Güler)

DENIS Aslında bu tiyatroda tek profesyonel benim.

(Bir müzisyen (Godard) gelir.)

GODARD Eee, çalıyor muyuz, çalmıyor muyuz?

MOLIERE Bekleyelim.Sabırlı olmayı da öğrenmek gerek.

-5-

GODARD Aile efradınız tam üç kez seyretti zaten.(Flütle küçük bir ezgi çalar) Artık sahneleri ezberlediler.Hep aynı yerlerde gülüyorlar.

DENIS Ama çocuklar , bu eser ünlü ozan Tristan l'Hermite'in büyük bir trajedisi, (Moliere'e bakıp selamlayarak), öyle değil mi sevgili babamız?

MOLIERE Öyle, ama trajedi,Hotel de Bourgogne oyuncularının sandığı gibi, sahnede kazık gibi dikilip, ezberlenmiş lafları,içerdikleri anlamı bile kavramadan ardarda sıralamak değildir.Belagat ,eğer yanına başka nitelikler katılmıyorsa,bir aktör için sadece sahte bir ciladan ibarettir.Bundan kaçınmalı.Aslolan, uzun ve bazen de pek sıkıcı söz dizelerinin peşinde koşarken yolunu kaybetmeksizin ,ifade ettikleri duyguların özünü ortaya çıkarabilmektir.

DENIS Sen sıkıcı bulmakta haklısın Jean-Baptiste .Çünkü o dizeler sende hıçkırık krizlerine neden oluyor.Yolunu değilse bile hecelerin yarısını kaybediyorsun.E, öyle olunca duygularını da tabii!

JOSEPH Aman, gene başlamayın.

DENIS Jean-Baptiste sahnede trajedi yapacağım diye debelenirken seyirci kahkahadan kırılıyor.Lokma büyük azizim,boğazını tıkıyor.Vazgeç bu sevdadan da başka tarzları dene.Mesela dini konuları işleyen eserler koy sahneye.

MOLIERE Dinle Denis, mesleki tecrübene saygı duyuyorum, ama tiyatro yapmak, hele de söz konusu olan yer bizim tiyatromuz ise,sen de kabul etmelisin ki, biraz kural dışı olmayı gerektirir.Dolayısıyla, kendi fikirlerini kendine sakla.

GENEVIEVE Şışt...Susun, bir araba yavaşladı . Şışt..(Gürültüler) Duruyor...durdu! durdu!

-6-

DENIS (Alçak sesle) En iyisi sen bir komedi yaz Jean-Baptiste değiştiriver gitsin şu repertuarını.

MOLIERE Tamam,tamam...Sus!

MADELEINE Bu gelen bizim mum taciri Antoine Fausser olmasın sakın?

MOLIERE Ya da benim çamaşırcı!

GEORGES Bence bunu anlamadan önce saklansak iyi olur.

JOSEPH Evet...evet.

(Oyuncular öndeki esas tiyatro perdesini kapatırlar. Böylece sahne 180 derece dönmüş olur.Büyük bir sandık taşıyan iki uşak perdenin önüne gelir.)

BİRİNCİ UŞAK Dur yahu,acele etmesene,zaten çok ağır.Üf,amma da angarya!
(Sandığı bırakırlar)

İKİNCİ UŞAK Bu şaklabanlara da, bunların zırvalarını seyretmeye gelen züppelere de lanet olsun.

BİRİNCİ UŞAK Bu oyuncu milleti ekmeğini şeytanın elinden yer.
(Haç çıkarır)
Bunlara yardım etmek haramdır. Prens Hazretleri kesinlikle cehennemi boylayacak.

İKİNCİ UŞAK Başka bir kulun kalıbına girmek! Bu ne demek biliyor musun?Yüce Tanrıdan bir can çalmak demek!.Hadi (Sandığı

alırlar) Piskopos Efendimiz diyor ki: " Dünya varoldukça oyuncu takımından hiç kimse kutsanmış topraklarımıza gömülmeyecektir"

BİRİNCİ UŞAK Pek doğru söylemiş.

-7-

İKİNCİ UŞAK Dur! E, nerede peki bunlar? Git bul birini.Ben onlarla konuşmak istemiyorum.

BİRİNCİ UŞAK Hey! Kimse yok mu? Majesteleri Prens Gaston d'Orleans tarafından himaye edilen kumpanya değil mi burası?

İKİNCİ UŞAK (Kendi kendine)Hakketseler bari!

BİRİNCİ UŞAK Hey ! (Daha yavaş) Baldırı çıplaklar neredesiniz?

MOLIERE (Tek başına perde önüne gelir) Buradayız efendiler, perdenin ardından tüm hakaretlerinizi işittik.Sözde hak, hukuk savunucusu şerefli insanlar! Daha yargılamadan ipimizi çektiniz.Ben hukuk okudum .Hem de bir hiç uğruna insanların odun alevlerine atıldığı Orleans'da .Nefretinizi kustuğunuz tiyatromuzu yakmak ister miydiniz?(Bir şamdan uzatır) Hadi..alın...alın durmayın.Çekinecek bir şey yok. Sahne dediğiniz ne ki? Kutsanmış topraklarınız üzerinde kendine bir yer edinmek için çırpınan ,ama sürekli lanetlenen basit bir tahta parçası alt tarafı.

BİRİNCİ UŞAK Sen de kimsin? Ne diye bizi kınıyorsun,biz sadece görevimizi yapıyoruz.(Sandığı gösterir)Prens Hazretleri bu sandığı himayesindeki kumpanyanın müdürüne vermemizi emretti.

MOLIERE O.....(Tereddüt eder) o kişi benim, adım Moliere!

BİRİNCİ UŞAK Bendeniz de uşak. O halde bu kıyafetleri size teslim edeceğiz. Cömert efendimiz siz ve aktörleriniz adama benzeyesiniz diye armağan etti bunları.En iyi dilekleriyle birlikte!

İKİNCİ UŞAK (Küstahça) Bu sayede gösterilerinizin belki daha başarılı olabileceğini ümit ediyor.(Selam verir) Saygılar efendim. (Uşaklar çıkar)

-8-

MOLIERE Dur! Söyle efendine , Illustre Théatre topluluğu kendilerine şükranlarını sunuyor ve lütufkarlığına layık olmayı ümit ediyor. Sana gelince haddini bilmez uşak parçası (İkinci uşağa hitap etmektedir) Şunu o ahmak kafana sok: bizler,bu şatafatlı giysiler olsa da olmasa da şehirden şehire dolaşıp tiyatro yapacağız. Dinle ve siyasetle işimiz yok bizim.
Ne yapıyorsak sanat adına yapıyoruz. Yeri geldiğinde, senin gibi örümcek kafalılara da hayat veriyoruz sahnede.
Hadi şimdi defol git de şeytanla anlaşma yap.

İKİNCİ UŞAK (Kendini göstererek) Tanrı beni korusun. Tanrı beni yeryüzünün tüm tiyatrolarından uzakta tutsun. (Koşarak çıkar).

MOLIERE Gökyüzünün tiyatrolarından da,(Güler, perde açılır, oyuncular da gülmektedirler) ,hadi yolun açık olsun, insaniyet namına seni bağışlıyorum.

DENIS Hadi gelin çocuklar,şu pılı pırtıya bir bakalım.

JOSEPH Yok,yok, kı...kı....kıyafetler çok güzel. Bu..bunları giyince ge..ge..gerçekten adama benzeyeceğiz.

GEORGES Hımm...Eh artık, *Devlet Su ve Orman İdaresi'nde çalışmadığın için hayıflanmazsın Joseph.

GENEVIEVEBiz kadınlar da süslenip püslenip, sahnede parlayacağız artık.

DENIS Bak Jean-Baptiste, bu yeşil kıyafet sana yakışabilir.Ama bir şartla : karnını içeri çekip doğru nefes alacaksın.

MOLIERE Neden ?

* Parayla satın alınan ve babadan oğula geçen bir görev,bir tür asalet ünvanı.

-9-

DENIS Çünkü yanlış nefes aldığın için hep kelimelerin sonunu yutuyorsun.Bu yüzden kafiyeler de güme gidiyor.

MADELEINE (Kıyafeti üzerine tutmuş olan Moliere'e hayranlıkla bakarak) Benim yeşil fistolu yakışıklı erkeğim!

DENIS Ooo, işte bu tam bana göre.Heybetli vücuduma pek yakışacak.Bu Georges için, bu da Moliere'e... Trajedilerini daha da şatafatlı hale getirsin diye.

MOLIERE Göreceksin Denis,o yuttuğum kafiyeler sayesinde para Kazanıp, yakında belimizi doğrultacağız .

JOSEPH Be...be...ben ne giyeceğim?

MADELEINE Bir dakika arkadaşlar, altın işlemeli yaka ve kollukları tefeciye verip parasını borcumuzdan düşüreceğiz,anlaşıldı mı? Bu ıvır zıvırların yokluğu tiyatromuzun başarısını azaltmaz,
öyle değil mi Mösyö Moliere ? (Genevieve'e) Hadi şekerim öyle aval aval bakma da çabuk bana bir makas getir.

DENIS Ne? Nasıl olur? Kostümlerin bütün havası.....

MOLIERE Bu yakası açık gömlek benim olsun.Rahat nefes almak istiyorum.

DENIS Bu kostümlerin diyorum,tüm fiyakası o paha biçilemez ayrıntılarda.Bir prensi prens yapan işte bu ayrıntılardır.

MOLIERE Bir aktör ise paha biçilemez bir prenstir.Bu ayrıntıyı da asla unutma.

GENEVIEVEİşte makası getirdim. Denis, Denis öyle bir şeyini keseceğim ki o gidince artık profesyonelliğin de kalmayacak.

-10-

DENIS İmdat! İmdat! Yardım edin! Yardım edin bana! Mahvoldum, katledecekler beni.Oyunculuk gücümü hadım edecekler.Kıtipiyoz uşak rollerine mahkum etmek istiyorlar

beni. Jean-Baptiste en yetenekli aktörünü kaybetmek üzeresin.
Bu seyirci kıtlığında bir kediye bile razıyken,değil kediyi, kuyruğunu bile bulamayacaksın.
(Miyavlar).

GEORGES Çocuklar,size Jean-Baptiste'in babasıyla karşılaşmamı oynayayım mı? Bir dakika,şu redingotu sırtıma geçireyim, şunu da şöylee (Karnına bir yastık tıkıp göbekli olur)

GENEVIEVE VE MADELEINE Oyna Georges,oyna.

GEORGES (Taklit ederek) Azizim Georges Pinel,oğluma muhasebe öğretmeniz için sizi görevlendirmiştim. Korkarım ki tüm çabalarımız boşa gitmek üzere. Çünkü bu serseri, oyuncu olmayı kafasına koymuş. Şimdi size yeni bir görev veriyorum.
Bu terbiyesize söyleyin, eğer inadını sürdürüp,döşemeci olmayı reddederse yazılı bir emirle onu Kralın oda hizmetkarlığı görevinden azlettireceğim. Bu unvanını elinden alıp onu kapının önüne koydurtacağım.

(Yastığı çıkarır) Üstad Poquelin, size borcum olan yüzkırk lirayı bağışlarsanız minettar olurum. (Yastığı koyar)
Bahsini bile etmeyelim Georges Pinel .Siz akıllı ve sağduyulu birisiniz, oğlumu etkileyebilirsiniz. Bu duruma müdahale ederseniz beni babalık kaygılarımdan arındırmış olursunuz. Jean-Baptiste bir gencin en çok hataya düşebileceği yaşta ne yazık ki annesini kaybetti.
Dedesi Louis Cresset, hayatı tiyatroların en ucuz koltuklarında geçen, o inatçı ve düşüncesiz adam oğluma hep yanlış öğütler verdi.Onunla kesin ve kararlı bir şekilde konuşun.

-11-

(Georges Moliere'in yanına gider,fısıldaşırlar,geri gelir)
Üstat Poquelin, oğlunuzla uzun uzun konuştum. Kendisi o esnada, ustalıkla işlenmiş , pek şık bir keten gömleği denemekle meşguldü ve doğrusunu söylemek gerekirse gömlek de pek yakışmıştı çulsuz ve laf aramızda kabiliyetsiz oğlunuza.

MOLIERE Yetti ama! Ne kabiliyetli olduğumu yakında göstereceğim

hepinize.

GEORGES Babanın huzurunda yemin eder misin acemi çaylak? Söyleyin aziz dostum Georges Pinel,görüşmeniz olumlu geçti mi? Muradımıza erecek miyiz? Varsın döşemeci olmasın ,tamam razıyım, ama avukat olsun hiç değilse. Lakin oyuncu asla!
Oyunculuğun canı cehenneme! (Apar) Bunlar,baba-oğul aynı bokun soyu. İkisi de hırslı ve hırçın.Sonuç olarak... işin açıkcası...oğlunuzla yaptığım uzun....çook uzun görüşmenin sonunda.....Jean-Baptiste ve ben.....(Apar) hay allah kahretsin nereden bulaştım bu işe! Uzun uzun düşünüp taşındık....(Apar)Keşke hiç burnumu sokmasaydım.....
evet düşünüp taşındık ve....kısacası.....daha fazla uzatmadan, beni dinliyor musunuz Bay Poquelin? Birlikte ....Yani Jean-Baptiste ve ben oyuncu olmaya karar verdik. (Hayret ve üzüntüden tıkanır gibi olan Bay Poquelin'i taklit eder hepsi birden gülerler) Borcuma gelince, hiç endişelenmeyin, tamamını,faizi ile birlikte sizin adınıza Illustre Theatre Vakfına yatıracağım.

(Tekrar kahkahalar yükselir)

MOLIERE Zavallı babacığım iki kez dul kaldığı yetmiyormuş gibi şimdi de bizim yüzümüzden yasa boğuldu.Ne dersiniz sevgili aile efradım, geleceğimizi sağlama almak için artık komediler oynamaya başlasak mı?

-12-

JOSEPH Bizi alkışlayıp şevk verecek tek bir seyircimiz bile olmadığına göre, biz de kendi kendimizin seyircisi olalım bari.

MADELEINE (Ciddi) Az önce Jean-Baptiste'in dediği gibi sabırlı olmayı öğrenmemiz gerek.Ama bununla bitmiyor. Başka şeyler de var.Sahne denen şu küçük tahta zemin üzerinde attığımız adımların toplumun yararına olduğunu kanıtlamak için savaşmayı öğrenmeliyiz ; o adımları atarken delinen tabanlarımızın acısına, aşağılanmayı göze alarak teptiğimiz tozlu yollara, yorgun yüzlerimizi renklendirmek için sürdüğümüz bayat pudralara, karanlık otel odalarının iliklerimize

işleyen soğuğuna , nemli şilteler üstünde
uykusuz geçen gecelere, açlığa, gelecek kaygısına ,
hata yapıp seyirciye rezil olma korkusuna
ve eleştirilere, yargılara, sansüre, yasalara
rağmen direnmeyi öğrenmeliyiz.

MOLIERE (Nazikçe) Madeleine, bu korkuları sürekli içimizde taşıdığımız sürece ,artık hayatta korkacağımız başka hiçbir şey olmayacaktır.

JOSEPH Ma..ma...madem ki birbirimizi seviyoruz.
(Uzun bir sessizlik)
(Salonun dışından bir ses duyulur)

GALLOIS Hey ! Kimse yok mu? Bu nasıl iş? Her taraf şıkır şıkır yanıyor ama ortalıkta kimsecikler yok.

GENEVIEVEİçinizde bir araba ya da atlı sesi duyan oldu mu?

DENIS Yoo, ya yolunu şaşırıp yanlışlıkla tiyatroya giren biri , ya da bir hayalet olmalı.Hayalet seyirci!

MADELEINE Seni seviyorum ..... Moliere !

-13-

GALLOIS Hey! Kimse cevap vermeyecek mi bana? Eskiden burası oyun sahası olarak kullanılırken çok daha iyiydi. İğne atsan yere düşmezdi.Üstelik daha az ışık harcanarak daha işe
yarar faaliyetler sürdürülürdü.

GEORGES (Birdenbire) Perdeyi açıp başlasak mı?

GENEVIEVEEvet,evet,herkes yerine, dekorlar insin, hadi çabuk çabuk, orkestra yerine.

MADELEINE Hadi acele edin.
(Herkes temsil heyecanıyla hareketlenir).

GEORGES Yerlerinize, oyuncular lütfen yerlerinize geçin. Madeleine, Genevieve,Denis,Jean-Baptiste, hadi,hadi acele edelim.
(Herkes pozunu alıp donmuş gibi durur)

DENIS Çekilin ayağımın altından.Peruğum iyi duruyor mu? Aman Tanrım peruğumu unutmuşum.Çabuk biriniz koşup getirin.(Birisi getirir) Sağol,Allah razı olsun.

GEORGES Dikkat,hazır olun. Sanki Kral Hazretleri geliyormuş gibi üç kez vuruyorum.

(Ön perde kapanır.Az önce sesi duyulan mülk sahibi Gallois salona girer)

GALLOIS Yahu kimse yok mu ? Bu ne başıbozukluk! Hangi cehennemde bunlar? Heeey !

(Üç tokmak sesi, perde açılır,müzisyen çalmaya başlar)

-14-

Hayır,hayır,durun...hey sen çalgıcı..kes şunu.. Geldiğimin farkında değil misiniz? Benim, ben, Gallois, bu mülkün sahibi.(Müzisyen çalmayı keser) Moliere hanginiz?

Haa! Hanginiz Moliere? (Hiçbiri kımıldamaz) Pekala, söyleyin bakalım , kirayı ödüyor musunuz ödemiyor musunuz?
(Hiçbiri kımıldamaz) Borcunuz bini aştı.....Bu komediye bir son verelim artık! Müziklere, caf caflı laflara karnım tok benim.Trink paramı isterim.Kuruşu kuruşuna! Anlaşıldı mı? (Kimse kımıldamaz) .Kim ise bu Moliere çıksın ortaya.Öyle parlak tiradlar atarak kendine acındıramaz artık!
(Moliere bu sözler üzerine sahnenin önüne ilerler)

MOLIERE Affedersiniz bayım, biletiniz var mı?

GALLOIS Bir de utanmadan bilet soruyorsun ha? Derhal terk edin burayı.Pılınızı pırtınızı, kızıl saçlı ,şeytana benzer karılarınızı da alıp defolun gidin burdan! (Tehditkar bir ifadeyle) Seni kodese tıktıracağım Moliere efendi!

MOLIERE (Arkadaşlarına dönerek) Moliere de kim?

MADELEINE (Parmağıyla onu göstererek) Seni kodese tıktıracağım Moliere efendi.

(Oyuncular canlanır,sahne ve dekor değişir. Sonbaharda bir park)
(Geride fonda bir bahçe perspektifi,büyük sardunya saksıları.Madame de Calvinont rolü Genevieve Béjart, Prens Conti rolü ise Denis Beys tarafından oynanacaktır. Sahne dış mekanda geçmektedir)

-15-

M.de CALVINONT (Yaklaşmakta olan bir uşağa) Prens Conti bu geceki davetle ilgili talimatlarını verdi mi? Masaların, bahçenin şimşir çitlerle ayrılmış farklı bölümlerine kurulmasını istiyorum.Konuklara saklambaç oynattıracağım. Belki biraz eğlenirim.Sıkıntıdan patlıyorum burda.

UŞAK Prens hazretleri Pezenas'a, Languedoc Meclisi'nin toplantısına başkanlık etmeye gitmişlerdi.Az önce döndüler efendim.
Emirlerinin yerine getirilip getirilmediğini kendi gözleriyle görmek için buraya geliyorlar.

PRENS CONTI (Girer) Madam, öğleden beri bahçede istirahat ettiğinizi söylediler. O ışıltılı güzelliğiniz La Grange şatosunun gölgesini yok etmiş. Sizin bulunduğunuz bir yerde asla gece olmaz.

M.de CALVINONT Heyhat,Altes Cenapları, güzel şatonuzdan yayılan sıcacık esintiler bile sıkıntımı dağıtamıyor.Yakalandığım bu sonbahar hüznünden kurtulmam için büyük şenlikler gerek bana. Neden bu kasvetli mevsimde sık sık davetler tertiplemeyi düşünmüyorsunuz?

Prens CONTI Niçin böyle söylüyorsunuz Madam? Canınız ne zaman,kimi isterse çağırabilirsiniz.Sizi eğlendirecek palyaçolar,soytarılar.
Hatta benden bile istifade edebilirsiniz. Hangi komediyi isterseniz oynamaya hazırım.Bakın sadık dostum Mösyö de Cosnac da geliyorlar.(Cosnac girer) Azizim, Madame de Calvinont bizden bir komedi istiyorlar.

M.de CALVINONT İlginç bir fikriniz var mı Mösyö de Cosnac? Altes Cenapları bugün bizi şımartarak, sıkıntımızı dağıtmak

için her türlü çılgınlığı yapmamıza izin veriyorlar.

M.de COSNAC Dostumu iyi tanırım,kolay kolay şımartmaz. Ama bir fikrim var Madam, eğer hoşunuza giderse elimden geleni yaparım. Moliere adında birinin gezici tiyatrosundan bahsedildiğini duymuş muydunuz?

-16-

M.de CALVINONT Hiç duymadım.

M.de COSNAC Bu kış Lyon'da , yazarlık sevdasına kapılmış bu adamın kendi kaleme aldığı "Şaşkın" adlı bir piyes sahnelediler, yer yerinden oynadı. Böyle izdiham görülmemiştir. İnsanlar nerdeyse bir bilet uğruna düello yapacaklardı. Bu aralar eyaletimize geldiklerini işittim.

PRENS CONTI Ne duruyoruz o halde, hemen bu tiyatrocuları çağıralım. Dekorlarını alıp gelsinler.Mösyö de Cosnac, bu işi düzenleme görevini size veriyorum.

M.de COSNAC Benim için şereftir Altes, derhal işe koyuluyorum.(Çıkar)

PRENS CONTI Görüyorsunuz ki Madam arzularınızı anında yerine getirmek benim için mutluluktur.

M.de CALVINONT Böyle eğlencelere bayılıyorum Altes, herhalde Şaşkın'ı seyrederken biz de şaşıp duracağız, öyle değil mi? (Birlikte çıkarlarken) .Bu geceki davetle ilgili bir niyetim daha var ama....bilmem ki ne dersiniz..Bütün konuklardan yüzlerine Venedik maskeleri takıp, ellerinde meşalelerle bahçeye dağılıvermelerini istesek, eğlenceli olmaz mı?

PRENS CONTI Benim gibi tutucu bir Languedoc'lunun sisli Venedik gecelerine göz yumabileceğini mi sanıyorsunuz Madam? Bu kadarı da fazla olmuyor mu sizce?

M.de CALVINONT (Anlamadan) Kararı mı ? Ne kararı ?

PRENS CONTI Bu kadarı diyorum Madame de Calvinont,bu kadarı fazla değil mi?

M.de CALVINONT Ah Tanrım, ben de bir teklif aldığımı sanmıştım.

-17-

BİRİNCİ UŞAK (Son repliklerde girer) Prens hazretleri iltifat edeyim derken, Madam de Calvinont'un gizli emellerine alet oldu.Madam da ne isteyeceğini iyi biliyor doğrusu!

İKİNCİ UŞAK Şimdi şatonun her yanını oyuncular basacak! Mutfakta çalışanlar hapı yuttu. İşleri yoksa elleriyle tıkınan bu yalınayak başıkabak sürüsüne yemek yetiştirsinler.

BİRİNCİ UŞAK Doğru söylüyorsun. Bunların,tıpkı şeytanınkilere benzer kanca gibi parmakları vardır ,açlıktan da nefesleri kokar.

İKİNCİ UŞAK Kim bilir ne ipe sapa gelmez laf kalabalığı ile kafamızı şişiricekler.En iyisi bu gece işi asmak.

BİRİNCİ UŞAK Kimi kör taklidi yapar kimi topal.Kılıktan kılığa girip milletin gözünü boyarlar.

İKİNCİ UŞAK Şehir şehir dolaşıp gittikleri her yerin huzurunu kaçırıyorlar. Herifler resmen dini düzene karşı geliyorlar.

BİRİNCİ UŞAK Hatta öyle ileri gitmişler ki sırf manastırlarda bedavadan gecelemek için keşişleri kandırıp kilise yararına temsiller veriyorlarmış.

İKİNCİ UŞAK Kadınları da mı? Desene kahrolasıca şeytan Tanrı'nın evinin içine kadar girdi.
(Bu esnada birisi adım adım yaklaşmaktadır. Bu başka bir trupun yöneticisi,oyuncu Cormier'dir)

CORMIER Affedersiniz beyler, bendeniz.....yani biz .. gezici bir tiyatroyuz.Size kendimi takdim edeyim.Cormier, tiyatro müdürü.
Repertuarımız çok zengindir.Gölge oyunları, baleler, şarkılar, güldürüler..hatta bir de hokkabazımız var.Efendinize söyleyiniz, arzu ederlerse kendileri için derhal Commedia dell’Arte tarzında bir gösteri tertip edebiliriz.Zira tüluatta bizim üzerimize kimse yoktur.

-18-

BİRİNCİ UŞAK Ha! Sanat yapıyoruz diyerek namuslu insanları soyan sahtekarlar sizsiniz demek! Bırak bu ağızları,senin malının alıcısı biz değiliz.Efendimiz Prens Conti,Allah selamet versin, marifetlerinizi gösterip konuklarını eğlendiresiniz diye çağırdı sizi.Haber veririz şimdi.Hadi sen git de Prens'e haber ver.(İkinci uşak çıkar)

CORMIER Ben kimseyi soymam bayım.Bak,diş sökerim ama o başka. İçinizde çürük bir azısı olan varsa söylesin, kaşla göz arasında icabına bakarım.Bana karşı gelecek diş yoktur bu dünyada.

BİRİNCİ UŞAK Sahi mi söylüyorsun? Benim şu arkada ağrıyan bir azım var ama.....

CORMIER Göster.....Aç bakayım şu gaganı....mesele etmeden beni efendinin huzuruna çıkarırsan, ben de bu nazik parmaklarımla....kımıldamasana....daha büyük aç....işte.. öfff! çürümüş mantar gibi kapkara! (Parmağını iyice sokar). Şimdi seni bu beladan kurtaracağım.

BİRİNCİ UŞAK Ayy ! Ayy!

CORMIER (Parmağını bastırarak) Şeytanın mantarı.

BİRİNCİ UŞAK Ayy! Ayy! Ağzını bozmasana Allah'ın cezası.

CORMIER Bunca zahmetime karşılık metelik yok.

BİRİNCİ UŞAK (Acıyan yanağını tutarak) Ayy! Aman aman , et,et,canının istediği kadar küfür et.

-19-

CORMIER (Gülerek) Çin'den gelme harika ilaçlarım var.Ağrıyı, sızıyı,öksürüğü şıp diye keser.Hadi bir küçük şişeyi hakkettin.

PRENS CONTI (Kulisten) Nerde bu tiyatrocular? Mösyö de Cosnac sihirbaz gibi adammış doğrusu. Onları çağıralı daha

ne kadar oldu ki? Derhal karşımızda bittiler.(Girer)
Al işte, birisi burada, arkadaşların nerde? Bakalım sürat hususundaki bu maharetinizi,bize kendinizi beğendirmek hususunda da gösterebilecek misiniz?

CORMIER (Selam verir) Altes cenapları, bendeniz Cormier,gezici komedyen. Huzurunuza kabul edilmek için şatonuzun demir parmaklıkları önünde bekleşen topluluğumdan esirgemeyeceğinizi umduğum iltifatlarınız ,beni her ne pahasına olursa olsun güveninize layık bir komedi sergilemeye zorunlu kılıyor.

PRENS CONTI Tamam tamam,seni bu gecenin esin perisi Madame de Calvinont'a takdim edeyim.Asıl ona kendinizi beğendirmeniz gerekiyor.(Uşağa) Kapıdakileri içeri alıp rahat etmelerini sağlayın.Benimle gelin Mösyö Cormiere.

CORMIER Cormiere değil Altesleri, Cormier. Haddim olmayarak hatırlatırım. Kabul buyurursanız , size bir armağanım var. Çin işi nadide bir ipek kumaş.Astroloji alimi bir mandarin tarafından göznuru akıtılarak elde dokunmuş, üzerinde gezegenleri temsil eden altın işlemeler var.

PRENS CONTI Gezegenleri bilirmisin ki sen?

-20-

CORMIER Burçların özelliklerini ve taşıdıkları gizleri öğrenmiştim. Altesleri, bu sınırlı bilgi dağarcığımdan yararlanmak isterlerse, bir gece ,yıldızlara bakarak kendilerine gelecekleri hakkında malumat verebilirim.

PRENS CONTI Sadece Tanrı'nın bildiği ve benim sadece Tanrı'dan öğrenebileceğim şeyleri sen söyleyemezsin bana.Neyse,
bir başka zaman gene konuşuruz bu konuyu.Gidelim. (Çıkarlar)

İKİNCİ UŞAK (Girerken) Kutsal Bakire ve tüm Azizler bizi korusun. Cehennem alevleri heryanımızı sarıyor.Şimdiden ayaklarımızın ucunu yalamaya başladılar bile.

M.de COSNAC (Sahneyi boydan boya geçerek) Cormier'mi Cormiere'mi, sihirbaz gibi birden karşımızda peyda olan o adı batası herif hangi cehennemde? Utanmadan Prens Conti'yi kandırmaya çalışıyor herhalde.

PRENS CONTI (O da sahneyi geçerek) Ne eğlenceli adam.Bu akşamı iple çekiyorum.Kim bilir ne marifetler sergileyecekler.(Uşağa) Orda dikilip durma da beni takip et.

İKİNCİ UŞAK Başüstüne efendim.(Çıkarlar)

M.de CALVINONT (Sahneyi geçerek) Bu Cormiere harika bir adam. İltifat etmeyi ne de güzel beceriyor.İyi ki çağırmışız.Onu tanıyınca ne sıkıntım kaldı ne de migrenim.

M.de COSNAC Utanmaz yalancı! Diş söken sahtekar.Hepimizi kandırdı. En başta da aklı fikri sadece oynaşmakta olan , kuşbeyinli Madame de Calvinont'u.

-21-

BİRİNCİ UŞAK (Elinde kalaslarla girerken) Allah kahretsin! Bu şarlatanlar abuk subuk işler yapacaklar diye biz cefa çekiyoruz.Her yanda direkler,kalaslar,tahta parçaları.

İKİNCİ UŞAK (Girerken) Hah ! Burda mısın? Bu Cormiere var ya, adamın on parmağında on marifet ! Aşağıda milleti gülmekten kırıp geçiriyor. Kümesteki horoz gibi ortada durmuş, oyuncularını da civcivler gibi etrafına toplamış bir yandan bizim hizmetkarların önlerine attığı yemleri zıkkımlanıyor bir yandan da eğleniyorlar.

PRENS CONTI Hadi elinizi çabuk tutun, ay kandil gibi Büyük Ayı takımyıldızının kuyruğuna asılmadan bütün hazırlıkların tamamlanmasını istiyorum.

M.de COSNAC Altes, Altes, herkes seferber oldu, ortalık allak bullak ,

ancak bilmeniz gereken çok önemli birşey var;
oyuncularla,daha doğrusu şu Cormier denen adamla ilgili.

PRENS CONTI Cormiere! Onun adı Cormiere demiştiniz.Bakın dostum,tıpkı *Polichinelle gibi akıllı ve marifetlisiniz ama, kimseyi kandıramazsınız. Siz bana kumpanyayı davet etmemi önerirken oyuncular çoktan kuliste yerlerini almışlardı. Hile yaptınız!

M.de COSNAC Hayır hayır ,yanılıyorsunuz.Bakın izah edeyim....

PRENS CONTI Bir kelime daha duymak istemiyorum.Her şeyi anladım.

* Commedia dell'arte karakterlerinden biri.

-22

M.de CALVINONT (Cormier ile birlikte girer) İşte gecenin mimarları! Beyler, Mösyö Cormiere'in oturma düzeni ile ilgili bazı istekleri var.Ağaçlıklı anayolun iki yanına dizilecek büyük sardunya saksılarının kestaneliğe kadar devam etmesini ve yolun sonundaki küçük meydana yarım ay şeklinde seyirci sıraları konmasını....ve böyle.. (Kendi etrafında dönerek tarif verir) yani şöyle.... kestaneliğin yanındaki kuleye doğru....

CORMIER Yani herkes rahat izleyebilsin diye efendim.

M.de CALVINONT (Uşağa) O kalaslarla ne yapıyorsun?

BİRİNCİ UŞAK Apollon tapınağının yanına götürüyorum, eski kulenin oraya bir asma köprü yapılacakmış da..

M.de CALVINONT (Çok heyecanlı) Ah! Öyle ya! Taa oralara kadar yayılacağımızı unutmuşum. Aklım başımda değil ki! Böyle eğlencelere bayılıyorum,bayılıyorum.

M.de COSNAC (Alaycı) Anlaşılan Madam de Calvinont bu gece kendini

tam manasıyla dağıtacak .

CORMIER Biliyor musunuz, size bir sürprizi var. Tam Apollon tapınağının önünde, yani Tanrı'nın , kullarının yakarışlarını duyup da onlara cevap verdiği yerde bu sürprizini.....

M.de CALVINONT (Uzakta birilerini farkederek) Bunlar da kim?

PRENS CONTI Nerde ? Hani?

M.de CALVINONT İşte orada, bu tarafa doğru geliyorlar.

-23-

PRENS CONTI Aaa! Evet. Ama nasıl olur? Tiyatrocuların hepsi gelmemiş miydi?

CORMIER Bunlar benim adamlarım değil efendim.

PRENS CONTI O halde kim bunlar?

(Dekor yavaşça iner.Moliere ve arkadaşları,geldikleri uzun yoldan ötürü, benizleri sapsarı,üstleri başları toz toprak içinde, yorgun argın ilerlemektedirler)

MOLIERE En derin saygılarımızı sunarız efendim.Bendeniz Moliere. (Sessizlik) Bunlar da oyuncularım. Şatosunda temsiller vermemizi isteyen saygıdeğer Prens Conti'nin daveti üzerine geldik.(Ağır bir sessizlik olur) Bağışlayın,toz toprak içindeyiz ama yolumuz çok uzundu. (Uzun bir sessizlik) Bütün bu dekorlarla.....Acaba .... Prens Conti'ye geldiğimizi haber verir miydiniz? Karşınıza böyle bir durumda.....yani nasıl desem ki....daha.....daha derli toplu çıkmak isterdik karşınıza. Şayet.....eğer..... mümkünse üstümüze çeki düzen verebilme imkanımız varsa.

PRENS CONTI Prens bilmenizi istiyor ki, komedi oynamak üzere gelen bir başka topluluk şatoya yerleşmiş olduğundan sizlere ihtiyaç kalmamıştır.Geliniz Madam.(Çıkarlar)

CORMIER Ben de işimin başına döneyim.(Uşağa) Şu kalaslarını al ve benimle gel.Hoşça kalın beyler.

M.de COSNAC Bir yanlışlık oldu beyler....Anlıyor musunuz? Prens bilmiyordu.İsimleri karıştırdı.Onun da çok canı sıkıldı gördüğünüz gibi,ama yapacak bir şey yok.

-24-

MOLIERE Ama davet mektubunda diyordu ki...neyse..ben...yani hepimiz çok yorgunuz.Buraya gelmek için temsillerimizi yarıda kestik.Dekorlarımızı yükledik getirdik.Arabalarımızın halini görüyorsunuz.Atlarımız perişan.Arkadaşlarım yorgunluktan
bitap düştüler, ben...yani...demek istiyorum ki....

M.de COSNAC Doğrusunu söylemem gerekirse, bu karışıklığa neden olan fikir benden çıkmıştı.Sizi buralara kadar yorduğum için üzgünüm.

MOLIERE Zararımızı telafi etmek için bize bin ekü verilmesini sağlamanızı istiyorum.Bizler sanatçıyız, o bildiğiniz kaba saba köylü takımından değiliz. Bir parça saygı! Bütün istediğimiz
bu!

M.de COSNAC Bekleyin. Bayanlar,baylar lutfen geriye çekilin biraz. Bay Moliere ,sizden biraz sabır göstermenizi rica ediyorum. Prens hazretlerine dileğinizi ileteceğim. Bir saniye...bir dakika sadece.

MOLIERE (Yalnız) Majesteleri, burada,görkemli şatonuzun merdivenlerinde sabırla bekliyorum.Bir kenara uzanıp birazcık dinlenmeyi ne çok isterdim! Ama bu pejmürde halimle şahane bahçenizin görünümünü bozmayı göze alamam.O halde, ağaçlarınızın arasında ,tıpkı bir ağaç gibi dimdik ve yüzüme doğru esen aşağılanma rüzgarına karşı titremeden direnerek duracağım.
Bekle Moliere, tahta bacaklarının üstünde dikilip bekle,durduğun yere kök sal ve bekle.

PRENS CONTI (Kulisten) Artık canımı sıkmaya başladınız Mösyö de Cosnac.Bu konu yetti artık. Bir ekü bile vermem diyorum, tek bir ekü bile.

M.de COSNAC Peki efendim.

-25-

MADELEINE BEJ. (Moliere'in yanına gelerek) Üzülme Jean-Baptiste, daha çok genciz.Burada mevsim sonbahar olsa da, biz kendi mevsimimizi yaşamaya başlıyoruz.Bizim iklimimiz farklı.Ve yuvamızın üstünde gökyüzü pırıl pırıl.

MOLIERE Çatımıza yağmur damlaları düşüyor ama.

MADELEINE Biliyorum Jean-Baptiste, CESARET !

M.de COSNAC İşte her şey halloldu.Prens Conti size paranızı...bir dakika bir dakika, şunu bir sayayım da (Cebinden kendi parasını çıkarır) en iyisi kendiniz sayın, alın işte, aşağı yukarı bin ekü, saymadan koymuştum da cebime. Bu yanlışlıktan ötürü
çok üzgünüm.Saysanıza... ama...durun durun.....aklıma bir şey geldi.İzin verin bir düşüneyim.. tamam buldum, Pezenas'ta oynayacaksınız,evet..evet, ben her şeyi ayarlayacağım ,salonu , gerekli izinleri, her şeyi.Ne diyorsunuz? Güzel fikir değil mi? Hadi söyleyin, ne diyorsunuz?

MOLIERE Görüyorum ki bu yanlışlığı telafi etmek size çok pahalıya maloldu Mösyö.Bu fedakarlığınızın karşılığında biz de en güzel temsillerimizi sizin için vereceğiz.

M.de COSNAC Pezenaslılar için de!

MOLIERE Elbette Pezenaslılar için de.Haydi çocuklarım yola koyulalım....

(Müzik.Oyuncular dağılır.Karanlık)

(Bu sahnenin başındaki dekorun yerini Apollo tapınağı almıştır.Uşaklardan biri muhafız kılığına girmiş, tapınağın kapısında beklemektedir)

-26-

PRENS CONTI Mösyö de Cosnac? Nereye kayboldu bu adam?(Muhafız kılığındaki uşağa) Ne işin var senin burada?

BİRİNCİ UŞAK Cehennemin kapısında bekleyen zebaniyim ben. Girişi tutmam emredildi Altes cenapları.

PRENS CONTI Madam de Calvinont nerelerde?

BİRİNCİ UŞAK Mösyö Cormier ile birlikte cehennemde.

PRENS CONTI Ya Mösyö de Cosnac?

BİRİNCİ UŞAK Aşağıda ,cennet bahçelerinde.

PRENS CONTI Bana gelince, kimselere söz geçiremediğim kendi topraklarımın üzerinde! Çabuk Mösyö de Cosnac'ı bul bana.

BİRİNCİ UŞAK Majesteleri, ben şu an oyunun içindeyim. Rolümü bırakamam. Şeytanın yeryüzündeki temsilcisi Mösyö Cormier bana böyle emretti.Buradan bir adım bile ayrılamam.

PRENS CONTI Senin efendin o değil benim Allah'ın cezası herif, sana emrediyorum.

BİRİNCİ UŞAK Gerçek hayatta olabilir ama biz şimdi oyundayız.Aslında rolüm gereği yabancılarla konuşmam bile yasak.

PRENS CONTI Sopayı kafana yersen yabancı kimmiş anlarsın.Derhal dediğimi yapacaksın, duydun mu?

BİRİNCİ UŞAK Altes cenapları,size havlamaktan ya da dişlerimi göstermekten başka elimden hiçbir şey gelmez .(Köpek gibi hırıldar) Tiyatro yapıyoruz burada.Unuttunuz mu? Siz kendiniz davet etmiştiniz.

-27-

PRENS CONTI Al sana düzenin dibini fitilleyen bir komedi! Eğer bu tiyatro sevdası kafana böyle fikirler sokacaksa ayağını denk al, bir emrimle heykel gibi taş kesilirsin.

M.de COSNAC (Gelirken) Heykeller asırlar boyu oldukları yerde sessiz sedasız dikilirler.Sözler ise rüzgarla dört bucağa yayıldığından çok daha etkili olurlar Majesteleri.

PRENS CONTI Bu fikrinizin altında yatan kötü niyeti anlıyorum M.de Cosnac. Sizi tanımaya başladım.Bırakalım şu olmayan kuyruğunu sallayan köpeği de Moliere'inizden söz edelim.

M.de COSNAC Can kulağı ile ve havlamadan sizi dinliyorum Altes Cenapları.

PRENS CONTI Sekreterim Mösyö Sarrazin'in coşkuyla anlattıklarına bakılırsa, Moliere'in Pezenas'ta verdiği temsiller büyük olay olmuş.Giyim kuşamlarıyla,oyunlarıyla,besbelli dikkate değer bir topluluk bu.Sizin fikrinizi de almak istiyorum.Bu eyaleti yöneten kişi olarak topluluğu himayeme alsam, ne dersiniz?

M.de COSNAC Aranızda yaşanan tatsızlıktan sonra, bence en doğrusu onlara yatacak yer verip aylığa bağlamak.Onları burada tutmanın tek koşulu bu olsa gerek.

PRENS CONTI Pekala, pekala kabul ediyorum ve onları şu isimle şereflendiriyorum " Prens Armand Bourbon de Conti'nin Saray Tiyatrosu " . Nasıl ? Artık bu isim altında , eyaletin dört bir yanında temsiller vererek şan ve şöhrete kavuşabilirler.

M.de COSNAC Altes, siz gökyüzünden Apollo tapınağının önüne inmiş bir Tanrı Dionysos'sunuz...Ama...Mösyö Cormiere' e diyeceğiz?

-28-

PRENS CONTI Cormier! Cormier anlaşıldı mı! ....Canı cehenneme!

M.de COSNAC Ya Madam de Calvinont ?

PRENS CONTI Manastıra ! Manastıra!

(Pandomim tarzında bir ara oyun .Karanlık.)

(Değişen arka fonda bu kez yapım halinde bir tiyatro binası görülmektedir. Moliere Madeleine Bejart'la birliktedir.)

MOLIERE Hiç konuşmuyorsun Madeleine.

MADELEINE Kendimizi kandırmayalım Jean-Baptiste.Kıran kırana bir yarışta ,karşılarına çıkan her engeli aşmak

için güçlerini zorlayan safkan atlara benziyoruz.Bu yarıştaki yerimizi daha ne kadar koruyabiliriz? Hayat tüm acımasızlığı ile karşımıza dikiliyor.

MOLIERE Masallardaki yarı at yarı insan Santor'larız biz. At da , süvarisi de biziz. Niçin yakınıyoruz ? Bu yolu kendimiz seçmedik mi? Beynimizle,yüreğimizle yarattığımız ve her gece, sahne denen bu arenaya çıkarak canlandırmak uğruna kendi varlığımızı hiçe saydığımız kahramanlarımız değil mi bizi yaşama bağlayan?

MADELEINE Ya bizim kendi hayatlarımız Moliere? Benim için ortak hayatımız oynadığımız bu körebe oyunundan çok daha değerli .Birbirimizi görür görmez sevmiştik. Ama bazen aşkımızı tiyatronun kazançları ve kayıpları uğruna harcadığını düşünüyorum.

MOLIERE Tiyatro bu Madeleine ! Sen istediğin kadar körebe oyunu de, aslında, hayatta atacağımız adımlara yol gösteren de , aşkımızın kaderini belirleyen de hep o.Bunu sen de biliyorsun.

-29-

MADELEINE Dikkat et Moliere, körü körüne tiyatro perdesinin ardına sığınıp kendini yalnızlığa mahkum etme.

MOLIERE Bu sözlerini yadırgıyorum Madeleine, ne ima etmeye çalışıyorsun?

MADELEINE Arkamızda , kazandığımız nice başarılar duruyor Moliere; Scaramouche'dan öğrendiğin sahne bilgileri ile usta bir komedyen oldun. Prens Conti'nin beğenisini kazanıp himayesine girdin. Söylenenlere göre ünlü ressam Mignard, Paris'te Kralın kardeşine senden sitayişle söz etmiş. Birbirinden güzel ve yetenekli aktristleri kadromuza katıyorsun. Madame de Brie tiyatromuzda rol almak için kocasını ikna etmiş, Thérese Marquise' e gelince, başrolleri elimden alacak gibi görünüyor.

MOLIERE Aniden ortaya çıkan hırçınlığının gerçek nedeni şimdi anlaşıldı: Thérese Marquise!...Haksız mıyım?

MADELEINE Karşında kıskançlık sahneleri oynamak istemiyorum Moliere. Bugüne kadar benim için , belki de tam hakkını veremediğim nice güzel sahne yazdın ....Ben...ben ..bundan

sonra kötü roller oynamak istemem ama.

MOLIERE Madeleine, birlikte dolaştığımız onca şehirde belki adlarımız bir iz bırakmadı ama ben senin gözlerine her baktığımda bütün o şehirlerin izini görüyorum. Languedoc'tan Bourgogne'a kadar .Gözlerini bana kapamayacaksın değil mi?

MADELEINE Benim, senin gözlerine baktığımda gördüğüm ise şehir değil bir kadın adı.Ama benim adım değil ne yazık ki!

MOLIERE Demek ki senin nazarında suçluyum !

-30-

MADELEINE Neyse, Paris'e dönüş kararından söz edelim.

MOLIERE Louvre Sarayı'nın Muhafızlar Salonu'nu bize tahsis etmeyi teklif ettiler.Corneille'in Nicomede'ini oynamamızı istiyorlar orada. Monsieur,Majesteleri'nin kardeşi ,yüce kralımızla görüşebilmem için elinden geleni yapacağını belirtti.Kralı ikna edebilirsem himayelerine gireriz.

MADELEINE Kral henüz on sekizinde. Kaprisli ve kibirli olduğunu söylüyorlar.

MOLIERE Farkında mısın Madeleine ? Bu güne kadar hep Prenslerin kaprisleri sayesinde temsiller verip adımızı duyurduk.Prensler, farkında olmadan bize iyilik yaptılar.Bu yüzden , varsın istedikleri kadar kaprisli olsunlar.

MADELEINE Sence özgürlüğümüz kısıtlanmayacak mı peki? Bu uzun yolculuklar yüzlerimizde, hatta kalplerimizde derin çizgiler açıyordu açmasına ama sonuçta özgürdük.

MOLIERE Endişelenme Madeleine, şimdi bizi Paris'e sürükleyen kader çizgimizi zamanı geldiğinde değiştirmeyi başarabilecek kadar genç ve güçlüyüz. Kendimizle de başkalarıyla da mücadele etmeyi biliyoruz.Yüreğinin sesine kulak ver Madeleine,o ne diyor sana?

MADELEINE Daima senin yüreğinle birlikte attığını, ancak yaşamımızın oldukça zor geçeceğini söylüyor.

MOLIERE Dinle Madeleine, güzel Thérese Marquise'e aşık olan Corneille , ben değilim.

MADELEINE Eğer o Corneille ise çok farklı tabii.

MOLIERE Neymiş o fark?

-31-

MADELEINE Sen düzyazı üstadı bir Don Juan'sın, Corneille ise duygularını kafiyelerle ifade eden bir aşık. Pencereye yaklaşsana.

MOLIERE Pencereye mi? Neden?

MADELEINE Yeni bir günün doğuşunu görmen için.

MOLIERE Ama.....

MADELEINE Şışt.....

MOLIERE Ama pencere yok ki burada.

MADELEINE Ne fark eder? Sarıl bana hadi, sarıl bana, tiyatromuz için, bizim için yepyeni ve güzel bir gün doğuyor.

(Perde ağır ağır kapanır)

BİRİNCİ PERDENİN SONU

-32-

İKİNCİ PERDE : LOUVRE SARAYI MUHAFIZLAR SALONU

Önde düz bir fon.Arkasında "Uçan Hekim" oyununa ait oldukları anlaşılan dekorlar seçilmektedir.Dekorların arasında yüzleri maskeli, yüksek sesle oyun metninden parçalar okuyan oyuncular dolaşmaktadır.Bu sahne seyirciye bir gölge oyunu şeklinde yansıtılacaktır.Dekor işçisi kılığına girmiş iki uşak perdeye bakarak,ardında olup bitenleri izlemektedirler.İçlerinden biri parmağıyla ağzını kapatıp seyirciye "Şışt" der.Önce ürkek bir gülüş duyulur, sonra bir parça daha yüksek bir diğeri, ardından birkaç başka gülüş ,derken bir sessizlik ve sonunda büyük bir kahkaha (Kralın kahkahası).Bunun üzerine bütün salondan kahkaha sesleri yükselir.

BİRİNCİ UŞAK Kral gülüyor!....Kral gülüyor! (Yeniden gülme sesleri)

İKİNCİ UŞAK Ya Ana Kraliçe Anne d'Autriche'e ne demeli? İlk bölümde sıkıntıdan öksürüp duruyordu, şimdiyse gülmekten gözleri yaşardığı için mendilini arıyor.

BİRİNCİ UŞAK Bak bak,Philippe d'Orleans da şapkasının tüyleriyle gülmekten ateş basan yanaklarını serinletiyor.Oysa az önce yeteneksiz trajedi oyuncularına ve onlara adını bağışlamış olduğu için de kendine lanetler savurarak koltuğunda uyukluyordu.

İKİNCİ UŞAK Ama bütün salon gülmekten kırılıyor diye l'Hotel de Bourgogne oyuncularının suratlarından düşen bin parça.

BİRİNCİ UŞAK Komiklikte bizim Moliere'imizin üzerine yok, sonra Matmazel du Parc'ın o muhteşem poposu! İtalyanlar bizimkilerle asla başedemezler.Allahtan, saraya,ikinci oyun olarak Uçan Hekim'i oynamayı önerdiler de şu Nicomede faciasından bunalan seyirci kendine geldi.

-33-

İKİNCİ UŞAK Floridor'u görüyor musun Floridor'u, hani Hotel de Bourgogne' da Nicomede'i oynadığında büyük beğeni

toplamıştı ? Bak nasıl da katılıyor gülmekten! Bourgogne' nun öbür oyuncuları da çaresiz, salonun neşeli havasına uymak zorunda kaldılar.

BİRİNCİ UŞAK Kralımızı da güldürdük ya ! İşte zafer diye ben buna derim.

DENIS (Maskeli olarak sahneden gelir) Salonlarda konuşulanları duydunuz mu ?

İKİSİ BİRDEN Yoo, neymiş?

DENIS Petit- Bourbon'da İtalyanlarla dönüşümlü olarak oynayacağız.

Bir gün biz,bir gün onlar.Ayrıca Dük de bize ödenek tahsis edecekmiş.

BİRİNCİ UŞAK Acele et,sıran geldi.

DENIS Aman yarabbi!

İKİNCİ UŞAK Düşünsene, Scaramouche ile aynı sahneyi paylaşacağız. Sıkı tut beni yoksa tam dekoru değiştirirken heyecandan bayılacağım.
(Bir yandan dekor değiştirmektedirler)

BİRİNCİ UŞAK Ne şeref, rüyamda görsem inanmazdım.Çabuk perdeyi kaldır.

JOSEPH (Girer) Kral bizi maaşa bağlıyormuş ,haberiniz var mı? Dikkat etsenize çocuklar (Sahneye girer)

BİRİNCİ UŞAK Sonunda Paris bizi kabullendi....Paris bizi benimsiyor..

İKİNCİ UŞAK Paris bize sahip çıkıyor.....Paris bizi bağrına basıyor.... (Gülüşmeler ve alkışlar duyulur)

BİRİNCİ UŞAK Paris bizi kutluyor.....Paris bizi alkışa boğuyor....

-34-

(Dipteki perdenin yavaşça inerek oyuncuların selama çıktıklarının anlaşıldığı esnada dekorla birlikte yere yuvarlanır)

MADELEINE Arkadaşlar,haberiniz var mı? Maliye Nazırı Mösyö Fouquet bizleri, yeni malikanesine davet etti.

MOLIERE Ya, evet! Bilin bakalım komşusu da kim? La Fontaine ! Onunla tanışmayı çok istiyorum.La Fontaine'in masallarını duymuş muydunuz çocuklar? (Anlatır)

Sokrates kendine bir yuva yaptırdığında
Evi her gören başladı eserini tenkide;
Bazıları yüzüne karşı açıkca,
Dediler yakışır mı sizin gibi birine.
Kimi içini kimi dışını beğenmedi,
Küçüklüğüne gelince hepsi de hemfikirdi.
Aman ne biçimsiz bir ev yaptırmış!
Acaba dostlarını nasıl sığdıracakmış?
O zaman Sokrates onlara şöyle dedi ;
Ben ancak gerçek dostlarıma açarım evimi!

Bilge Sokrates haklıydı bu sözlerinde,
Böyleleri için bu ev fazla büyüktü bile.
Herkes bize dostumuz olduğunu söyler ama;
İnanmamak lazım bu dediklerine,
Gerçeğini bulmak zordur çünkü bu dünyada!

(Moliere anlatırken XIV.Louis maiyeti ile birlikte girer)

MOLIERE (Kralı farkeder) Majesteleri.....Özür dileriz Majesteleri..

LOUIS XIV. (Gülümseyerek etrafına bakar) Mösyö Moliere, sizin eviniz bayağı büyük ama.(Kadın oyunculara hitaben) Hanımlar!... (Hanımlar reverans yapar)

-35-

MOLIERE Tiyatrolarda kapı olmadığı ve sahneler ya bahçeye ya da saray avlularına kurulduğu için Majesteleri.

LOUIS XIV. O halde biz de büyük Socrates'in sözlerine kulak verip gerçek dostlarımız için öyle bir tiyatro yapalım ki, bahçeler ve saray avluları yanında sönük kalsın.Mösyö Moliere ,başarılı gösteriniz için sizi ve ekibinizi kutluyor ve size binbeşyüz lira ödenek bağlanmasını emrediyorum.

MOLIERE Bizi izlemek ve beğenmek lütfunda bulunarak tiyatromuzu cömertçe ödüllendirdikleri için Majestelerine en derin şükranlarımızı sunarız. Sürç-ü lisan ettikse affola !

LOUIS XIV. Petit Bourbon tiyatrosunun girişinde kocaman harflerle yazılmış bir sözcük vardır Mösyö Moliere:UMUT ! İşte umut orada sizleri bekliyor. Hanımlar,Beyler! (Maiyeti ile birlikte çıkar).

MOLIERE Tam bin beşyüz papel evlatlarım! İşte sonunda hepiniz tiyatroya bağlılığınızın ve birbirinizle dayanışmanın mükafatını aldınız.Derhal aramızda bölüşelim bu parayı.

MADELEINE Ben gene hesapları tutmaya devam edecek miyim?

MOLIERE Elbette Bayan Sağduyu!

MADELEINE Hele şu parayı bir görelim de.

MOLIERE Bugünden itibaren tiyatromuzun talihi dönmüştür arkadaşlar, bundan böyle zengin bir ziyafet sofrasını paylaşacağız, bu sofranın örtüsü de Arlequin'in kostümü olacak.Buyrun ziyafete!

(Müzikli araoyun.Işık değişir.Moliere sahnede yalnızdır. Dekor değişir)

-36-

VERSAY TÜLUATI:

MOLIERE Haydi bakalım bayanlar,baylar sallanıp durmayın da sahneye gelin.Ne baş belası şeyler! Heey,kımıldasanıza! Mösyö de Brécourt !

BRECOURT Ha ?

MOLIERE Mösyö de la Grange!

LA GRANGE Ne?

MOLIERE Mösyö du Croisy!

CROISY Efendim ?

MOLIERE Matmazel du Parc !

Mlle.du PARC Evet ?

MOLIERE Matmazel Bejart !

Mlle.BEJART Ne var?

MOLIERE Matmazel de Brie!

Mlle.de BRIE Geliyoruz!

MOLIERE Bu adamlarla aklımı kaçıracağım.Efendiler,niyetiniz beni çileden çıkarmak mı yoksa?

LA GRANGE Ne istediğinizi anlamadık ki. Daha rollerimizi bile bilmiyoruz. Bizi böyle üstünkörü oynamaya zorlamakla asıl siz bizi çileden çıkarıyorsunuz!

MOLIERE Ah şu aktör denen garip yaratıklar!

-37-

Mlle.BEJART Geldik işte.Ne istiyorsunuz?

Mlle.de BRIE Ne yapıyoruz?

MOLIERE Toplanın şöyle arkadaşlar.Hazır kostümlerimizi giymişken, Kral da en az iki saatten önce gelmeyeceğine göre ,zamanı boşa geçirmeyip oyunu baştan sona bir alalım da herkes nasıl oynayacağını anlasın.

LA GRANGE Bilmediğimiz şeyi nasıl oynarız?

Mlle.BEJART Peşinen söyleyeyim ki ben rolümün tek kelimesini bile hatırlamıyorum.

Mlle.de BRIE Bana da baştan sona sufle vermeleri lazım.

Mlle.BEJART Ben de rolümün içine gerektiği gibi giremiyorum.

MOLIERE Hepiniz delirmişsiniz.Doğru dürüst oynamamak için binbir dereden su getiriyorsunuz.Ya benim yerimde olsanız ne yapacaktınız acaba?

Mlle.BEJART Sizin yerinizde mi? Sizin şikayet etmeye hakkınız var mı? Piyesi kendiniz yazdığınıza göre rolünüzü unutmaktan

korkmanıza gerek yok.

MOLIERE Bir yazarın, kendi yazdıklarını unutmaktan başka korkuları olamaz mı ? Tüm sorumluluğu sadece bana ait olan bir oyunun başarılı olup olmayacağını düşünmekten kaynaklanan korkumu nasıl yabana atarsınız? Seyircinin hoşuna gidecek bir oyun yazmayı basit bir iş mi zannediyorsunuz? Böyle bir sınav karşısında eli ayağı titreyecek olanın zavallı oyun yazarı olduğunu bilmiyor musunuz? Bu işten yüzünün akıyla çıkabilmek için varını yoğunu vermeye hazır olan ben değil miyim?

-38-

Mlle.MOLIERE (Girer) İsterseniz bu sorularınıza ben cevap vereyim.Bence siz tek kişilik bir oyun yazmalı ve kendiniz oynamalıydınız.

MOLIERE Lütfen susun sayın zevcem! Çok kötüsünüz!

ARMANDE Teşekkür ederim zevcim! Görüyorsunuz ya ,evlilik insanları ne hale getiriyor, on sekiz ay önce benimle hiç böyle konuşmazdınız.

MOLIERE Rica ederim susun.

Mlle.MOLIERE Ne garip.Basit bir imza insanın huyunu suyunu nasıl da değiştiriyor! Nasıl oluyor da bir kocayla bir aşık aynı kadına bu denli farklı gözlerle bakabiliyor?

(Sahne kararır,sadece Moliere ve Madeleine'in üzerine ışık verilir)

MOLIERE Armande ile evleneceğim Madeleine, biliyorsun.

MADELEINE (Uzun bir sessizlik) Armande'ın Paris'e geldiği ilk günleri hatırlıyorum da ....küçücük , taşralı bir kız. "Mösyö Moliere'i selamlayın matmazel", minik bir reverans!.....Sen ve ben pekala bir çocuk sahibi olabilirdik Jean-Baptiste, onu elinden tutar gittiğimiz her yere yanımızda götürürdük . "Mösyö Moliere'i selamlayın matmazel, o artık babanız sayılır."
"Madeleine için de bir küçük reverans, o da anneniz sayılır çünkü."Ve küçük kız ürkek adımlarla ilerler.Oyunlara katılmak için önce nazlanan ama sonra herkesten daha çok kendini kaptıran okul çocukları gibi.Git gide cesaretlenerek, sonu kötü biten bir oyuna katılacak olan küçük ve utangaç

adımlar ! Keşke sen de,o küçük öğrenciye göz kulak olan bir okul müdürü kimliğinde kalmayı sürdürseydin Jean-Baptiste; okul müdürleri teneffüslerde oynaşan küçük kızlarla evlenmezler, yalnızca bakışlarıyla onların büyümelerini izlerler.

-39-

MOLIERE Biliyorum,hepiniz beni kınıyorsunuz.Bulunduğum ortamlarda oluşan ani sessizliklerin ardındaki gizli fısıltıları gayet iyi duyuyorum. " Duydunuz mu ? Moliere, Madeleine Béjart'ın en küçük kızkardeşiyle evleniyormuş ? " Hımm, acaba kardeşi mi gerçekten?" "Kimileri de kızı olduğunu söylüyor." "Moliere'le aralarında tam yirmi yaş fark varmış!" "Rezalet! düpedüz ensest denir buna!" " Ama ne yaparsınız, gönül ferman dinlemez ki ! " ..... Korkuyor musun Madeleine ?

MADELEINE Sevdiklerimin mutluluğu beni asla korkutmaz Moliere, hem herkesin kendine göre haklı bir nedeni vardır; ama beni asıl korkutan senin o çok güçlü,çok hızlı ve çok cömertçe atan yüreğinin geleceği, vurdumduymaz bir küçük kız onun soluğunu vaktinden çok önce kesebilir.Mutluluk dediğin nedir ki Moliere, çarçabuk gelip geçer.

MOLIERE Tiyatroda koskoca bir ömrü iki saate sığdırıyoruz.Bunu sen de biliyorsun.Sence kalbim temsile kadar dayanır mı?

MADELEINE Evet ama temsilden hemen sonra evleneceğine göre artık duymak istediğin dialogları yazamayacaksın.

MOLIERE Hep duymak istediklerimi mi yazdığımı sanıyorsun? Ben kin tutmam Madeleine, ilerde bu kehanetlerine birlikte güleriz. Ben aslında senden beni affetmeni dilemeye gelmiştim.

MADELEINE Seni affetmeme neden ihtiyaç duyasın ki? Sen, aklına koyduğunu yapıyorsun sadece. Ama şunu bil ki, aşk hikayenin hiçbir evresinde tanık ya da kefil olarak yer almayacağım.Ne Saint-Germain kilisesinde bir komedi olarak başlayacak ilk bölümünde, ne de içler acısı bir farsa dönüşeceği kesin olan son bölümünde.

MOLIERE İşte sen böylesin. Bu tür konuşmalarınla bana ve Menou'ya (Armande) karşı olanların alay ve iftiralarını körüklüyorsun.

Zaten biz ,yalnız kalabilmek için en kısa zamanda Richelieu sokağında bir eve taşınacağız .....

-40-

MADELEINE Arzu ettiğinizden daha da fazla yalnız kalacaksınız. Genevieve de mihrabın önünde sahneleyeceğiniz bu gülünç evlilik oyununa katılmayacak.Haberin olsun.

MOLIERE Yeter artık Madeleine , lütfen bana karşı çıkmayın!

MADELEINE Yeter artık Moliere, hayat hikayenize böyle kötü bölümler yazmayın!
(Sahne aydınlanır)

MOLIERE Peki,peki bırakalım bunları.Çene çalmanın sırası değil, görülecek başka işimiz var.

MADELEINE Merak ettiğim bir şey var; madem ki sizi hedef alan eleştirilere cevap olarak yeni bir oyun yazmanızı istediler, bize bir ara sözünü ettiğiniz Komedyenler Komedisi'ni niçin hala yazmadınız?

MOLIERE Bazı nedenlerden ötürü bundan vazgeçtim.En iyisi, düşmanlarımızı pek üzmüşe benzeyen Kadınlar Mektebi Eleştirisi' ni yeniden ele almaktı. Ben de buna karar verdim. Şimdi,karakterlerimizi daha adil ve gerçekçi bir gözle yorumlayarak, onların eksik işlenmiş yönlerini ortaya çıkaralım ve böylece Eleştiri'nin eleştirisini eleştirelim. Lütfen yerlerinize geçin , dördüncü sahneden alıyoruz... Marki'nin girişi.. Galopin ! (Galopin girer) Başla!

KADINLAR MEKTEBİ ELEŞTİRİSİ

GALOPIN (Oda kapısının önünde) Lütfen durun efendim.

MARKİ Beni tanımadın galiba.

GALOPIN Tanımaz olur muyum,tanıyorum tabii,ama giremezsiniz.

MARKİ Bu ne küstahlık uşak parçası!

GALOPIN Elalemin evine zorla girmek yakışıyor mu size?

-41-

MARKİ Hanımını görmek istiyorum.

GALOPIN Hanımım evde değil.

MARKİ İşte orada,odasında.

GALOPIN Evet, odasında ama evde yok işte.
URANIE Ne var? Ne oluyor?

MARKİ Uşağınızın işgüzarlığı Madam.

GALOPIN Efendim, evde olmadığınızı söylüyorum ama laftan anlamıyor.

URANIE Niçin evde olmadığımı söylüyorsun?

GALOPIN Geçen gün evde olduğunuzu söyledim diye sizden paparayı yedim ama.

URANIE Bak şu terbiyesize. Rica ederim dediklerine inanmayın Mösyö, kuşbeyinlinin tekidir o , sizi başkasıyla karıştırıyor.

MARKİ Öyle olmalı Madam. Size büyük saygım olmasa ona adam nasıl seçilir öğretirdim.

ELISE Sevgili kuzenim Uranie , kendisine karşı duyduğunuz bu derin saygıdan ötürü size minnettardır efendim.

URANIE İskemle versene terbiyesiz.

GALOPIN İşte orada var ya!

URANIE O zaman buraya getir.
(Uşak iskemleyi kabaca iter ve çıkar)

MARKİ Uşağınız benden hoşlanmıyor Madam.

ELISE Hata ediyor doğrusu.

-42-

MARKİ Suratıma bakıp kim olduğumu anlamak zor herhalde!
(Güler) Hah,hah ,hah!

ELISE Yaşı ilerledikçe kibar insanları ayırt etmeyi öğrenecek.

MARKİ Sohbetinizi kestim hanımlar, neden bahsediyordunuz?

URANIE Kadınlar Mektebi komedisinden.

MARKİ Ben de şimdi oradan geliyorum.

CLIMENE Ya öyle mi ? Nasıl buldunuz?

MARKİ Rezil bir oyun.

CLIMENE Ah! İşte bunu duyduğuma çok sevindim.

MARKİ Ömrümde böyle berbat oyun görmedim.Rezalet! Zar zor yer buldum, girerken az kalsın eziliyordum. Ayaklarımın üstünden geçmeyen kalmadı.Şu üstümün başımın haline bakın.

ELISE Bu hale gelmenizin intikamını piyesten çıkarıyorsunuz herhalde.Hemen mahkum etmeyin canım.

MARKİ Bence bundan daha berbat bir komedi yazılamaz.

URANIE Ah! İşte Dorante geldi, biz de onu bekliyorduk.

(Dorante girer)

DORANTE Rahatsız olmayın rica ederim.Sohbetinize devam edin. Zaten dört gündür Paris'in bütün evlerinde bu konu konuşuluyor.Bir konu üzerinde bu kadar fikir ayrılığı bugüne dek görülmemiştir.Kimi göklere çıkarıyor , kimi de yerin dibine batırıyor.

URANIE Marki de hiç beğenmemiş.

-43-

MARKİ Evet çok kötü, berbat , kötünün kötüsü,daha kötüsünü arasanız bulamazsınız.

DORANTE Ben de bu yargınızı kötü buluyorum aziz Marki.

MARKİ Ne? Yoksa bu piyesi savunmaya mı kalkacaksın Şövalye?

DORANTE Kalkarım elbette.

MARKİ Vallahi, kötü olduğuna kalıbımı basarım.

DORANTE Bunun bir geçerliliği yok ki! Neyse,söyleyin bakalım nesi kötüymüş?

MARKİ Nesi mi ?

DORANTE Evet ?

MARKİ Kötü .....,çünkü kötü!

DORANTE İşte buna diyecek yok doğrusu! Davayı kazandınız.Bari kusurlarını söyleyin de bilelim.

MARKİ Nereden bileyim ki , dediklerini dinlemek zahmetine bile katlanmadım. Ama kötü olduğunu adım gibi biliyorum.Aksini söylersem çarpılırım.Hem yanımda oturan ve bana hep zıt giden Dorilas da ilk defa benimle aynı görüşteydi.

DORANTE Güvenilir bilirkişi doğrusu! O öyle dediyse akan sular durur.

MARKİ Salonda , alt tabakanın oturduğu bölümden yükselen dolu dizgin kahkahaları duymak, ne kötü bir oyun olduğunu anlamak için yeter de artar bile.Başka kanıta ne gerek var?

-44-

DORANTE Demek ki sen de halkın düşüncelerine değer vermeyen,burnu havada züppelerden birisin Marki.Sen ve senin gibiler halkla birlikte gülmemeyi adeta marifet sayarsınız. Ama şunu iyi bilin ki tiyatroda doğru karar vermek için ille de pahalı koltuklara kurulmak gerekmez.Yarım altınla, onbeş kuruş arasındaki fark insanı zevk sahibi kılmaz. Kötü hüküm her yerde verilebilir; koltukta da ayakta da. Ayrıca şunu da belirteyim ki, ben tiyatroda halkın bulunduğu yerden gelen tepkilere çok daha fazla güvenirim. Çünkü oradakilerin büyük çoğunluğu , bir oyunu baştan sona ilgiyle izler ve içeriğini anlayarak değerlendirirler.Geriye kalan küçük bir azınlıktakiler de, hiç değilse , oyuna önyargıyla bakmazlar , yalancıktan beğenmiş görünmedikleri gibi ,eleştirmek için de körü körüne inat edip kendilerini gülünç duruma düşürmezler.

MARKİ Bakıyorum, parterin avukatı kesildin Şövalye; pek memnun oldum doğrusu. İlk fırsatta parter seyircilerine ateşli bir taraftarları olduğunu söylemeyi ihmal etmeyeceğim.Hah!Hah!

Hah!.....

DORANTE Sen istediğin kadar gül.Ben her zaman sağduyudan yanayım.
O züppe markilerin antikalıklarına tahammül edemem.Şerefli
mevkilerine bakmadan kendilerini gülünç durumlara sokan bu
adamları gördükçe çileden çıkıyorum. Bilmedikleri konularda
ahkam kesmeye bayılırlar.Bir oyunun en berbat yerini beğenir,
en güzel yanlarının ise farkına bile varmazlar. Bir halta benzemeyen bir tabloya hayran kalırken , harika bir konseri beğenmezler.Ordan burdan kulaklarına çalınan bir kaç sanat deyimini olur olmaz yerde kullanıp çam devirirler. Biraz silkelenin beyler; bilmediklerinizin karşısında susun bari.
Allah size,sanattan anlama yeteneği vermemişse ne yapalım?
Hiç değilse,cahilce ağzınızdan çıkan abuk subuk laflarla milleti kendinize güldürmeyin.Hem unutmayın, ağzınızı açmadığınız takdirde insanlar sizi bilgili sanırlar.

MARKİ Anlaşıldı Şövalye; komedinin savunmasını onu beğenmeyenleri hicvederek yapmak istiyorsun.

-45-

DORANTE (Climene'e) Ah! Madam, özür dilerim. Emrederseniz, hatırınız için , tüm söylediklerimi geri alırım.

CLIMENE Benim hatırım için değil, aklın ve sağduyunun hatırı için geri almanızı isterim.Çünkü doğruyu söylemek gerekirse bu piyesin tutar tarafı yok.Sizin savunmanızı da hiç..... (Çeşitli gürültüler duyulur) Ne bu gürültü?

ARMANDE Bu gürültü de neyin nesi? Görmüyor musunuz prova yapıyoruz burada.

MOLIERE Sakin olun hanımlar, şimdi öğrenirim.Belki de talihsiz Mösyö Moliere'in tiyatro hayallerini yıkıyorlardır. (Çıkar).

MADELEINE Sakarlar! Dekorları devirdiler herhalde.... (M.Ratabon ve iki mimarın gelişini görerek) Kim aldı bunları içeriye?

ARMANDE Biraz gürültüsüz yapamaz mısınız işinizi? Biriniz derhal Mösyö Moliere'i çağırın.

DENIS Kiminle teşerrüf ediyorum?

RATABON Mösyö Ratabon ,Kraliyet binaları başmüfettişi, bu beyefendiler de mimar oluyorlar.

MADELEINE Beyler, gördüğünüz gibi şu an provadayız.Ayrıca akşam temsilimiz var; Kadınlar Mektebi, daha dekorları kurulacak, vazla vaktimiz de kalmadı.Acaba bu ziyaretinizi başka bir güne ertelemeniz mümkün.....

RATABON Artık temsil falan yok Madam, en azından burada ,Petit Bourbon'da.

-46-

MADELEINE Bu sözleriniz her ne kadar kulağa komik geliyorsa da sesinizin tonu için ne yazık ki aynı şeyi söyleyemeyeceğim. Armande, Mösyö Moliere'i çağırır mısınız lütfen?

(Armande çıkar)

RATABON Pekala Beyler, şu planlara bir göz atalım. (Oyunculara) Bayanlar, Baylar,lütfen anlayış gösterip çalışmamıza izin verir misiniz?

MADELEINE Ne ? Şaka yapıyorsunuz herhalde , bizim tiyatromuzda , bize karşı böyle bir münasebetsizlik.....

DENIS Nedir bu saçmalık ? Nereden çıktı bu patırtı gürültü ?

RATABON Artık tiyatro miyatro yok diyorum size! Gürültüye gelince, o duyduğunuz balyoz sesleridir.İşçilerim binanın girişini yıkmaya başladılar da.

GENEVIEVEAman Tanrım, aklımı kaçırıyorum herhalde.(Denis'ye) Çabuk Mösyö Moliere'i bul , çabuk.
(Denis çıkar)

MADELEINE Derhal yıkımı durdurun yoksa nöbetçileri çağırırım.

RATABON Karşımda tiyatro oynamanıza gerek yok Matmazel.

Sizin adınıza üzgünüm ama elden ne gelir? Louvre Sarayı'nın yenilenme projesine göre, Petit-Bourbon Tiyatrosunun yıkılması gerekiyor.İşte bu kadar!

(Moliere arkadaşlarıyla girer)

MOLIERE Ne oluyor ? Kral'ın haberi var mı bundan?

-47-

RATABON Soruya bak ! (Mimarlara) Bu tiyatrocu beyler hayal aleminde yaşıyorlar.Bayım en ufak bir kuşkunuz olmasın ki , bu proje bizzat Kral'ın kendisi tarafından onaylanmıştır.

MOLIERE Ne demek istiyorsunuz ? Haber bile verilmeden kapının önüne mi konulduk yani ?

RATABON (Omuzlarını silker) Ne yapayım size haber vermek benim görevim değil ki.

MOLIERE (Mimarlara) Beyler, rica ederim , yalvarırım, bizim hiçbir şeyden haberimiz yok , anlayışınıza sığınıyoruz, lütfen yıkımı erteleyin. Belki ..belki Kral Hazretleri ile görüşebilirim. Ben bu fırsatı elde edene dek lütfen tiyatromuzu yıkmayın.

DENIS En iyisi hep birlikte Kral'a gidelim .

RATABON Siz Mösyö Moliere olmalısınız; bakın bayım, koskoca Louvre Sarayı'nın kaderi , karşımda titreyerek rol kesen , bir avuç terli tiyatrocu yüzünden askıya alınamaz .Umarım anlıyorsunuzdur.

MOLIERE O gördüğünüz alın teridir Mösyö.Sanata biraz olsun saygı duyuyorsanız , Majestelerinin ikinci bir emrine kadar yıkımı durdurmanızı rica ederim.Ayrıca,Yüce Kralımızın sanata sizden çok daha fazla saygılı olduğundan hiç kuşkum yok.

RATABON Kralımız henüz gencecik, tiyatroyu ne yapsın ,ona sarayda başka eğlence mi yok?

DENIS O böyle bir karar vermiş olamaz.

JOSEPH (Salondan gelir) Neler oluyor? Tiyatronun girişini mi yeniliyorlar? İşçiler niye toplanmış buraya ? Temsil yapılmayacak mı?

-48-

RATABON Daha fazla kaybedecek zamanımız yok beyler, her yeni gelene Louvre projesini baştan anlatacaksak yandık. Bu gidişle molozlar bize mezartaşı olacak.

MADELEINE Hemen Majeste'ye haber verelim.Eminim duyunca küplere binecektir.Tasalanma Jean-Baptiste, biz daha önce de kaç kez hapı yuttuk.

ARMANDE Dük d'Orleans'ın eşine,Prenses Henriette'e mektup yazalım.

RATABON Beni takip edin beyler, bütün bu sahne makinaları sökülüp atılsın.Torelli icat etmişti bunları, İtalyan tiyatrocular kullansın diye.Bunlara da yazık ama.... (Çıkarlar)

DENIS Yazık ki ne yazık ! İçim yanıyor, hepsinin Allah cezasını versin.

MOLIERE Ne yapacağımı şaşırdım.İçimden bu herifleri pataklamak geliyor ama elim ayağım bağlandı nedense. (Büyük bir gürültü)

JOSEPH Aman Allahım, ellerine geçirdiklerini kırıp döküyorlar!

RATABON (Dışarıdan) Hanımlar,beyler burayı derhal terketmenizi tavsiye ederim. Etrafta dolaşmaya devam ederseniz her an kafanıza bir şey düşebilir.

GENEVIEVE Antigone gibi dört duvar arasında sıkışıp ölmek istiyorum.

MADELEINE Neden , neden bu kadar acele ediyorlar? Böyle bir saçmalığı kabul edemiyorum.(Büyük bir gürültü) Aman Tanrım ! (Bir toz bulutu arasından Kral görünür)

(Oyuncular bir ağızdan)

ARMANDE Kral Hazretleri!

-49-

MOLIERE Majeste!

MADELEINE Tanrım,Majesteleri!

GENEVIEVEKral!

JOSEPH Gö.....gö.....gözlerime i..i..inanamıyorum!

DENIS Haşmetmeap!

RATABON (Dışarıdan) Hala ne oynuyor bunlar? Bu maskaralığa derhal bir son verin! (Girer ve Kral'ı farkeder) Bu figüran da nereden çıktı? Bu...bu....o..o..ma..ma..Majeste... Kral...Lou..Lou...Yüce Kralımız Ondördüncü LOUIS!

LOUIS XIV. Umarım sütunlarınız da kendiniz gibi kekelemezler Mösyö Ratabon, aksi takdirde Louvre'un avlusuna düzgün bir yapı yerine kademeli bir piramit yapabilirsiniz ancak.Her taraf toz duman. Buraya gelinceye kadar mumyalanmış firavuna döndük.Kralınız planlara bir kez daha bakmaya gelmişken Mösyö Moliere'in Petit-Bourbon'un yıkımından haberdar edilmediğini öğrendi.

RATABON Yoo, yoo,öyle değil efendim, bir hata yapılmış. Topluluğa..... Yani Saygıdeğer kardeşinizin himayesindeki bu seçkin sanatçı topluluğuna haber verme görevi şahsıma verilmemişti zaten.....Başka çaremiz de yoktu....Nasıl.. nasıl telafi edeceğiz bilmiyorum gerçekten...

LOUIS XIV. O zaman,Mösyö Moliere'e derhal,Kardinal Richelieu'nün eski sarayı olan Palais Royal Tiyatro'su tahsis edilsin.

RATABON Ama orası harap durumda efendim, tavanından yağmur alıyor.

LOUIS XIV. Tamirat işi isteyen siz değil miydiniz? İşte fırsat ayağınıza geldi.

MOLIERE Yağmur hiç önemli değil, biz ne fırtınalar atlattık!

-50-

LOUIS XIV. Bir tiyatrosever! olduğu anlaşılan Bay Ratabon , sizler için Palais Royal'in kubbesine bulutsuz, pırıl pırıl bir gökyüzü konduracak. Ona güvenebilirsiniz Mösyö Moliere, öyle değil mi Mösyö Ratabon?

RATABON Başüstüne efendim.

LOUIS XIV. Şimdi Kralınıza yeni Louvre'un planlarını gösterin bakalım. Gidelim Beyler.Mösyö Moliere, Kardinal Mazarin, ağır bir rahatsızlık geçiriyor,yatağa bağlanıp kaldı.Eserlerinizi sarayında temsil etmenizi arzu ediyor.Tiyatronuz hazır olana kadar geçecek zamanı değerlendirerek, hastalarımızı ziyaret etmenizi ve onları avutmanızı istiyorum.Hayırlı bir iş yapmış olacaksınız. Fronde savaşlarında yaralanıp yatağa düşen, onun gibi pek çok şövalyemiz var. Siz onların " Zoraki Hekim'i " olacaksınız. Hanımlar,Beyler.....(Çıkar)

MOLIERE (Oyunculara) Çocuklar, bu durumda, hepiniz ,başka tiyatrolarla anlaşma yapmakta özgürsünüz.Zaten eminim ki bir sürü teklif gelecektir, özellikle de rakibimiz Hotel de Bourgogne'dan.

DENIS Biz bir aileyiz, öyle değil mi Moliere ? Endişelenme, birlikte olursak asla aç kalmayız.Sahnenin tozunu yutmak bile doyurur bizi.Biz asla ölmeyiz.Hadi hep birlikte ve umutla geleceğe !

VERSAY ŞENLİKLERİ

Sahne başladığında Lully'nin müziği eşliğinde dans etmekte olan , Kral XIV.Louis görünür. Bir teşrifatçı girer ve seyircilere doğru,yüksek sesle ilan eder :

TEŞRİFATÇI Versay şenlikleri başlıyor.....En önde, flamalarına altın güneşler işlenmiş borazanları ve davulları ile bando takımı , onun ardından, ateş rengi saten giysileri ve tüylü şapkalarıyla page'lar geliyor, görkemli giysileriyle süvariler onları izliyor , yedeklerindeki atların sağrıları da altın rengi güneş motifleriyle kaplı parlak kumaşlarla örtülmüş.....

-51-

II.TEŞRİFATÇI Arkalarından, bir kıratın üzerinde,yunan tarzı silahlarını kuşanmış olarak Saint-Aignan Dükü gelmekte; altın rengi çelik pullardan yapılmış bir zırh giymiş ve ejderha motifli miğferinin üzerinde pembe,beyaz ve siyah tüyler uçuşuyor...

III.TEŞRİFATÇI Saint-Aignan Dükünün ardında da değerli taşlarla kaplı ateş rengi koşumlarıyla, göz alıcı güzellikteki cins atının üstünde Haşmetli Kralımız! Majesteleri de yunan tarzı silah

kuşanmışlar.Sırtlarında altın ve elmas işlemeli bir zırh , başlarında ise ateş rengi tüylerle süslenmiş bir miğfer taşımaktalar.....

MADELEINE (Nymphe kılığında)
Bu ne büyük asalet
Bu ne şan, bu ne heybet!
Söyleyin gören var mı
Kralımız gibi Kralı?
Yüreği cömertçe atar
Kendi için değil halkı için yaşar!

I.TEŞRİFATÇI Yaldızlı ışıltılar saçan , rengarenk bir savaş arabası göründü. Bu ,eski çağlarda adına Pitho şenlikleri düzenlenen Apollon'un arabasını temsil ediyor.Apollon'un ayaklarının dibinde,
imparatorluğun dört yüz yıllık şanlı geçmişini simgeleyen ve muhteşem bir şekilde süslenmiş tasvirler.
İçinde bulunduğumuz altın çağın tasviri ise hepsinden daha değerli taşlarla ve çağımızın simgesi olan güneşlerle bezenmiş.
Arabanın iki tarafında, tıpkı ünlü şairlerin betimlediği biçimde
giydirilmiş, günün oniki saatini ve oniki burcu temsil eden gençler iki sıra halinde yürüyorlar....

II.TEŞRİFATÇI İşte onun ardından da bir başka şatafatlı araba daha geliyor.Ender rastlanır bir irilik ve güzellikteki dört atın çektiği bu araba ise ,elinde yerküremizi tutan Tanrı Atlas'ı taşıyor.

-52-

LOUIS XIV. Şan,şeref ve zaferle yıkanır topraklarımız,
Tıpkı eski yunan gibiyiz yok bir farkımız.
Bu şenlikleri hakkediyor kahraman halkımız.

Güneş Kralım ben, halkımın aydınlık kaynağı
Yaydığım ışıkla parlar ülkemin kutsal toprağı.
(Alkışlar. Kral selam verir)

III.TEŞRİFATÇI Versay şenlikleri coşkuyla sürerken, üçüncü günün akşamında Majesteleri tiyatroyu şereflendirecekler.
Yüce Kralımızın varlığı, yalnızca heves ve birkaç kalasla

var edilmiş bu mekanı, ebediyen karanlığa boğmak isteyen bağnazlara karşı ,orayı meşalelerle, mumlarla aydınlatarak
direnen sanatseverler için en büyük destek olacaktır.

(Işık değişir) (Tartuffe'ün III.perdesinin son dialogları işitilir. “Zavallı adam!Hadi hemen gidip bir sözleşme yapalım da kıskançlıktan çatlasınlar!” Orgon'u Moliere oynamaktadır.Önceki perdede olduğu gibi, oyuncular dekorların
ve fonun arkasından gölge oyunundaki gibi görünmektedir.Dekorcu kılığındaki iki uşak gene oyunu izlemektedir.Son repliği uzun bir sessizlik takip eder. Arkalardan, belli belirsiz , çekingen tek bir alkış sesi gelir)

BİRİNCİ UŞAK Perde indi...Neden alkışlamıyorlar? Bittiğini anlamadılar mı yoksa? Ama Mösyö Moliere piyesin yazımı henüz tamamlanmadığı için sadece üç perdesinin oynanacağını saraya bildirmişti.

İKİNCİ UŞAK Ne oluyor anlamadım ki .....Ne korkunç bir sessizlik !

BİRİNCİ UŞAK Bir şeyler görüyor musun ?

İKİNCİ UŞAK Evet, Ana Kraliçe ayağa kalktı, pek kızgın görünüyor; bak bak, Kral'ın yanına gitti, ne diyor acaba ?

BİRİNCİ UŞAK Nedimeleri görüyor musun ? Hepsi şaşkın vaziyette... Neden kimse alkışlamadı anlamadım.

-53-

İKİNCİ UŞAK Kral da oyunun bittiğini anlamamışa benziyor, baksana.

BİRİNCİ UŞAK (Arkadaşının yanına gelir) Evet,evet çok şaşırmış bir hali var.

İKİNCİ UŞAK Halbuki Elide Prensesi ne kadar çok alkış aldı.Vah zavallı oyuncular.Versay bahçelerinin orta yerinde saksı gibi dikilip kaldılar. Bu durumda daha ne kadar bekleyebilirler ki !

BİRİNCİ UŞAK Kral ayağa kalkıyor , bak bak Ana Kraliçe de nedimelerini yanına çağırdı, oyunculara hışımla bakıyor.Hay Allah, sevincimiz kursağımızda kaldı.

İKİNCİ UŞAK Çok kötü oldu.Korkarım şimdi Moliere' in düşmanları onu alaşağı etmek için hemen kolları sıvayacaklardır.

BİRİNCİ UŞAK Bütün saray erkanı gidiyor.Bir teki bile alkışlamadı, ortalık buz gibi .

(Tartuffe'de Elmire rolündeki Armande ve arkasında Moliere girerler)

ARMANDE Bravo doğrusu ! Versay Eğlenceleri değil, Versay Faciaları demek lazım buna. Zavallı Jean-Baptiste, burada Tartuffe'ü oynamaya kalkmak yapılabilecek en vahim hataydı. Sana belki yüz kez söyledim ama , dinletemedim.
Öyle dik kafalısın ki! Şimdi Kardinal Beaumont ve müridleri seni darağacında sallanırken görünceye dek ellerinden geleni ardlarına koymayacaklar. Durup dururken adamların eline koz vermiş oldun.

MOLIERE Ama saçmalık bu ! Ben gerçek dindarlara hiç sataşmadım ki!

ARMANDE Tartuffe tüm saray erkanının suratına adeta bir şamar gibi indi. Sen papaz efendileri ne sanıyorsun ? Şeytani bir zekayla kaleme aldığın o satırların ardına gizlenmiş olan gerçek eleştiriyi anlamayacak kadar enayi mi onlar ?

-54-

MOLIERE O zaman bu mürailer yeryüzünün sahtekarlık batağında debeleneceklerine gözlerini ilahi gökyüzüne çevirsinler.

BİRİNCİ UŞAK Pardon, Üstat, dekorları ne yapıyoruz?

MOLIERE Bana kalırsa çocuğum, en iyisi Tartuffe'ün son perdesi için hepsini üst üste yığalım da yazarıyla birlikte cehennem ateşinde yaksınlar.

İKİNCİ UŞAK Kral'ı görmeye gitmeyecek misiniz Mösyö Moliere? Piyesi Palais -Royal' de oynayamayacak mıyız ?

MOLIERE Piyesi yeniden elden geçirmek lazım.Ne olur ne olmaz; Eğer “Sahte Sofu'muza” çeki düzen vermezsek, Racine'in Thebaililer'i gibi seyirci onu da beğenmez sonra.Bunu göze alamayız, çünkü çok açıldık.Borç gırtlağı aştı.Beni bekleyin çocuklar,sonra da şamdanları söndürüverin.

BİRİNCİ UŞAK İyi geceler efendim.

ARMANDE Eserini yeniden gözden geçir Jean-Baptiste, sonra da Prens de Condé' ye akıl danış. Çok güçlü bir kişi o, yobazlara ödün vermez ve sanata da hep arka çıkar.

MOLIERE Haklısın, güçlü,ama bir o kadar da sıkıcı.Zaten oyunun adını değiştirmeyi düşünüyorum, ana fikrini de seyircinin fazla gözüne sokmadan, eğlenceli sahnelerle harmanlayarak münasip bir dille ifade edeceğim.

ARMANDE Şekerim bu gece bazı şövalyeler beni Lully'nin konserine davet ettiler.Oradan da Versay bahçelerinde havuz başında yapılacak havai fişek gösterilerine gidilecek.Nasıl olsa beni eve bırakacak birisi çıkar.Sen eve gidip Tartuffe için yazacağın yeni sahneleri düşün.Hem tek başına daha rahat düşünürsün. (Moliere bir öksürük nöbetine tutulur) Bu öksürüğün çok canımı sıkıyor.Ne zaman bir şeylere sıkılsan böyle öksürük tutuyor.Daha sıkı giyinmelisin, genç sayılmazsın artık.

-55-

MOLIERE Çocuğumuz öleli şunun şurasında kaç gün oldu ki? Yavrucak elinin parmaklarını saymayı öğrenecek zaman bile bulamadan uçup gitti.Annesi ise, o yok olan minicik elin acısını pek çabuk unutmuşa benziyor.

ARMANDE Eğer kavga çıkarmak istiyorsan ben yokum Jean-Baptiste, kötü niyetlerine alet edemeyeceksin beni.Bu akşam,canım bir parça eğlenmek istediyse, bu sadece kendimi avutmak içindir.Bana anlayış göstereceğini sanmıştım.

MOLIERE (Yavaşça kendi kendine)
Sadık bir eş gibi görünmeye çabalayın şimdi
Ben de zorlayacağım inandırmak için kendimi.
(* Misantrophe-Adamcıl)

ARMANDE Ne diyorsun sen? Kendi kendine homurdanacağına eve gidip çalışmaya başlasana, senin zırvalarını dinleyecek halim yok benim ; hadisene !

MOLIERE Sen git, ben burada, sahnede yalnız kalmak istiyorum biraz.

ARMANDE Zaten hep yalnız kalacaksın artık.Ne kadar iki yüzlü pohpohçun varsa hepsi Kralla birlikte çekip gittiler.En ummadıklarım bile, bir de baktım, Ana Kraliçe, sana lanetler yağdırıp Versay'dan ayrılırken onun arabasına doluşmuş dört nala sıvışıyorlar.....İyice örtün kendinizi, muhterem zevcim ve geç yatmayın.(Çıkar)

BİR ŞÖVALYE (Kuliste) Armande....Matmazel Moliere.....Kendinizi ne kadar çok beklettiniz biliyor musunuz?

ARMANDE Geliyorum, kocamı teselli etmeye çalışıyordum, bu geceki hezimet onu çok sarstı da!

-56-

ŞÖVALYE Ama kiliseye edilen o hakaretler neydi öyle ? Saray erkanı dinlerken fenalık geçirdi. Saint-Sacrément Cemiyeti de Kral'a hoşnutsuzluğunu bildirecek.Göreceksiniz oyun yasaklanacak.Size eşiniz için bir öneride bulunmamı ister misiniz?

ARMANDE Memnun olurum Şövalye.

ŞÖVALYE Karşılıksız değil ama!.. Papa tarafından önemli bir görevle onurlandırılan kuzenim Kardinal Chigi yakında buraya geliyor.
Ona Tartuffe' ü okumasını rica edin. İtalyanlar tiyatroyu severler bilirsiniz, Papalığın da, önyargıyla yazılmış, din karşıtı birkaç satırdan sıkıntı duyacağını sanmıyorum.Belki , Kral'ın nezdinde size destek sağlayabilirler,ben onunla konuşurum merak etmeyin, hadi şimdi koluma girin de gidelim...nasıl ? İçiniz rahatladı mı ? İyi..iyi...

(Moliere yalnız kalmıştır.Işık değişir ve sihirli bir şekilde Kral belirir)

LOUIS XIV. Tartüffe'ünüz sarayda tartışmalara neden oldu Mösyö Moliere.

MOLIERE Bu piyes sizi üzmek için yazılmadı Majeste.Biz yalnızca sahte sofuları kınıyoruz.Ayrıca aforoz edilmemizi gerektirecek ne bir olay ne de bir karakter var bu oyunda.

(Uzun bir sessizlik)

LOUIS XIV. Tanrı olmadığımızı bildiğinize göre Mösyö Moliere, lütfen kabul buyurun da Kralınız olalım.Ve Tanrı olmanın ne denli zor olduğunu bildiğinize göre, Mösyö Moliere, lütfen Kral olmanın da çok zor olduğunu anlamama yardımcı olun.

MOLIERE Kullarını çok iyi tanıyan Tanrıya ve Kralımıza şükürler olsun.

-57-

LOUIS XIV. İnsan ruhundan çok iyi anlıyorsunuz Mösyö Moliere, Kralla ilişkinizin, onun din adamlarıyla olan ilişkisinden çok daha saygın olduğunu biliyorsunuz.Ama buna rağmen Tartuffe'ü yasaklamak zorunda kalabiliriz.Çünkü Versay bahçelerini bazı papazların attığı çamurlardan temizlememiz gerek, aksi takdirde bir tek gül bile yetişmez artık o bahçelerde.

MOLIERE Kararınız saraydaki bazı kötü niyetlileri şimdilik yatıştırsa da, korkarım ki ileride, bir sanatçının eserini şuursuzca budamak anlamına gelen ve adına sansür denen o korkunç zorbalığa yol açabilir efendim.

LOUIS XIV. Tıpkı Le Notre'a benziyorsunuz Mösyö Moliere, Versay bahçelerini tanzim eden büyük mimara.Yeteneğinizin filizlenmesi için onu en verimli ağaca aşılıyorsunuz.Şu güzel ve düzenli bahçeye bir bakın; işte , burada düşünceleriniz çiçek açacak ve Kralınız yalnızlık anlarında o çiçeklerin arasında dolaşmaktan memnuniyet duyacak.Dizelerinizde en hoşuma giden şey ne biliyor musunuz? Perspektifleri ! Tıpkı şu bahçede gezinir gibi, o dizelerin içinde ilerledikçe, tüm derinliği ve karmaşasıyla insan ruhunu keşfediyorsunuz.Derken karşınıza bir tepe çıkıyor,o tepeyi döndüğünüzde de gerçek, tüm çıplaklığı ile gözünüzün önüne seriliyor.

MOLIERE Efendimiz, bu iltifatınız Versay'ın Büyük Aynalı Galerisi kadar görkemli!

LOUIS XIV. Ama aynalar yanıltabilir dostum,doğru bakmak gerek onlara. Orası aynı zamanda bir insanlık galerisidir.Aynalar, iyi ve kötü yanlarımızla birlikte geçmişimizi de yansıtırlar.

Gidin biraz dolaşın orada Mösyö Moliere, sonra da mürekkep hokkalarınızın başına dönün. Ayrıca bir şeyi daha bilmenizi istiyorum ; kralınız, vaftiz babası olduğu küçük oğlunuzun ölümünden ötürü derin bir üzüntü duymakta, size ve ailenize taziyetlerini iletmektedir.

-58-

MOLIERE Bu acılı anımda yanımda olduğunuz için size minettarım efendim.Geleceğimi kudretli ellerinize teslim ediyor ve bana yol göstermenizi saygıyla bekliyorum.

LOUIS XIV. Tartuffe'ü tekrar okuyacağım Mösyö Moliere.

(Sihirli bir biçimde kaybolur.Bu kez küçük bir erkek çocuk belirir: Baron , 12 yaşında)

BARON Şişştt! Bay hayalperest ?

MOLIERE (Sıçrayarak) Ne var?Ne oluyor?Sen kimsin? Galopin?

BARON Bir sırrım var .Sanatçıyım ben.Sen de sanatçı olduğuna göre sohbet edebiliriz. Evet, ben bir aktörüm. Dauphin oyuncuları topluluğundan .Sırrımı öğrenmek ister misin?.... Babam da aktördü, öldü ; aslında aktörler ölmez, oyunlarına başka yerde devam ederler, gökyüzünün kulislerinde.Bak , orada ,yukarıda, perdeyi açıyor.

MOLIERE Adı neydi babanın?

BARON Şu süzülen bulutlara bak , işte gökyüzünün perdesi açılıyor. (Gözyaşını siler) Bir yağmur damlacığı düştü... (Moliere'den bir tepki bekler). İyi oynadım değil mi? . Baron.. Babamın adı bu.

MOLIERE Ah! Tabii, hatırladım,Hotel de Bourgogne' da oynardı.Eğer ona çekmişsen sen de doğuştan aktörsün demektir.

BARON Söyle bakalım, sırrıma karşılık ne vereceksin?

MOLIERE Başka bir sır.

BARON İlk kim söylüyor? Kur'a çekelim mi? (İki çöp çıkarır)

-59-

MOLIERE Nasıl istersen.

BARON Pekala....seç bakalım....tüh allah kahretsin! Kaybettim işte! Senin sırrın önemli mi bari?

MOLIERE Buna sen karar vereceksin.

BARON İşte benimki: Bizim kumpanyayı kimler yönetiyor biliyor musun? Kendi kendine çalan klavseni icat edip Krala sunan Mösyö Raisin ile karısı.Çaktın mı?

MOLIERE Hayır, biraz daha açıkla.

BARON Oooo, bir sürü ipucu verdim: Mösyö Raisin,Madame Raisin....anlasana....şimdi işin içine ben girdim.... Hadi bir soru sorsana !

MOLIERE Klavsen çalmayı biliyor musun?

BARON O da iş mi? Üç dört parçayı ezberleyip içerden salladın mı şapşal kraliçe Marie-Therese zevkten dört köşe olur.

MOLIERE Dur bakayım, yoksa .....içerde başka bir klavye mi var ?

BARON Sırrımı açıkladığımı anlarlarsa beni gebertirler.Namus sözü verdim.Sen meslekdaşsın , o yüzden ipucu verdim.Ama bir kelime daha alamazsın ağzımdan, gerisini kendin bul.

MOLIERE İpin ucunu tuttuktan sonra arkası çorap söküğü gibi gelir. Buldum bile .Gerisini kendine sakla.

BARON Eee, seninki neydi? Sen de bana ipucu ver ...

MOLIERE Adın neydi senin?

BARON Baron dedim ya...Michel Baron.

-60-

MOLIERE Gelecekte büyük bir aktör olmak ister misin Michel Baron?

BARON Ooo,o da söz mü ?....ben zaten bu yolu yarıladım sayılır..... Hem de sensiz.

MOLIERE Ama geri kalan kısmını benimle tamamlayacaksın.(Elinden tutar, birlikte çıkarlar.Kulisten sesler duyulur:Haydi birlik

olup basalım! o anda yüzleri maskeli adamlar yarı karanlık sahneye girer *)

BİRİ Kardeşlik adına selamlıyoruz!

DİĞERİ Tanrı seni korusun kardeşim.

BİR DİĞERİKutsal Ruh ve kardeşlik adına.

BİR DİĞERİTanrı düzenin koruyucusudur.

İLK GELEN Tanrı seni kutsasın kardeşim.

BİR DİĞERİ(Haç çıkarır) Baba, oğul ve kutsal ruh adına , cemiyetimizin çağrısı üzerine birleşelim kardeşler.

BİR DİĞERİ Kral'ın kardeşinden himaye gören bu ahlaksız tiyatro kumpanyası, kurulu düzeni bozmakta, inançlarımızı çiğnemektedir.

BİR BAŞKASI Moliere denen bozguncu kilisenin itibarını sarsmaktadır.

İLK GELEN Tiyatrolar ifrit tohumlarının yeşerdiği yerlerdir.Hepsini yıkalım.

BİRLİKTE Yıkalım.

BİRİ Bu rezaletin en acı tarafı da kralın bozguncu tiyatroculara arka çıkması.Bu dinsizlerden öcümüzü almaya and içelim kardeşler.

BİRLİKTE And içelim!

-61-

İLK GELEN Kutsal Kitap üzerine yemin ederek birleşelim ve Moliere lakaplı bu adamı, Jean-Baptiste Poquelin'i ömür boyu yazarlıktan men edelim.

DİĞERİ Kiliseyle ve inançlarımızla alay eden tiyatroculara lanet olsun!

BİR DİĞERİCehennem ateşinde yansınlar!

BİR DİĞERİAna Kraliçe'yi ve çevresindekileri etkileyip Moliere'i gözden düşürelim arkadaşlar.Bunun için bütün gücümüzü kullanmaya and içelim!

HEPSİ İçelim!

(Versay bahçelerinde atılan havai fişeklerin sesleri duyulur
ve gökyüzünde rengarenk görüntüler oluşur.)

* Les Femmes Savantes-Bilgiç Kadınlar'ın ilk temsilinde halktan bazı kişiler parayla kışkırtılmış ve bunlar tiyatroyu basarak ortalığı kırıp dökmüşlerdir.(1672)

İKİNCİ PERDENİN SONU

-62-

III.PERDE : KARANLIK YILLAR

Dekor: Moliere'in ,aynı zamanda tiyatro binası olarak kullanılan evi.
Moliere karanlık bir köşeye çekilmiş tek başına oturmaktadır.
Michel Baron, Boileau 'yu içeriye alır.

BARON Üstat orada.

BOILEAU Eee,neler oluyor söyle bakalım karanlıklara sinmiş, insan suretindeki şeytan !

MOLIERE Sevgili Boileau, ziyaretinin sebebini bilmesem de, seni görmek beni mutlu etti. Geç otur şöyle.

BOILEAU Sebep mi arıyorsun ? Bu sabah Don Juan temsillerinin durdurulduğunu öğrendim.Ne demek oluyor bu?
Önce Tartuffe, şimdi de Don Juan.

MOLIERE Düşmanlarım Flandre cephesine giden Kral'ın yokluğundan yararlanıp aleyhime dümenler çevirmeye devam ediyorlar. Başarı daima kıskanılır dostum, öksürüğüm atlarının kişnemesinden çok daha gür çıktığı için arabacım bile kıskanıyor beni.

BOILEAU Moliere, Kral bu piyesi nasıl yasaklayabilir? Daha izlemedi bile.

MOLIERE Akıl alır gibi değil ama , Krallar bile bazen sinsi ve hain güçlerin elinde oyuncak olabilirler.

BOILEAU Bana kalırsa, Palatine Prensesine ve Enghien Düküne verdiğin özel temsiller tiyatronun zararına dokundu.

-63-

MOLIERE Olabilir.Aslında İsveç Prensesi Christine de ülkesinde oynatmak için Tartuffe'ün metnini istedi, ama henüz tamamlanmadığını söyledik.Ne yapayım? Kral'ın Versaille'da olmaması bizim açımızdan büyük bir talihsizlik.

BOILEAU Krala da fazla güvenme Moliere. Gözdesi La Valliere, yobazların hakkında çıkardıkları kötü söylentiler yüzünden manastıra kapanmak zorunda kalmadı mı?Kral ne yaptı bunun üzerine? Elini bile kıpırdatmadı.Senin için ne yapabilir? Üstelik tüm çevresi sana karşı.Başvaiz Bossuet,Başbakan Lamoignon, Ana Kraliçe. Hatta o herkesten daha fazla karşı. Çünkü kendisi , koyu dinci Saint-Sacrement Cemiyetinin en ateşli ve en güçlü taraftarı.

MOLIERE Allah kahretsin o cemiyeti, yetkilerini kötüye kullanarak, ahlak bekçisi kesildiler başımıza.İyilik yapma kisvesi altında kapı kapı dolaşıp ikilik tohumları ekiyorlar.Oysa bir topluma yapılabilecek en büyük kötülük, baskı ve sansürdür.

BOILEAU Sen de baskı altındasın değil mi ? Bir sanatçı kendine sansür uygulamak zorunda bırakılıyorsa , bu krallığın itibarı ayaklar altına alınıyor demektir.Ne yapmalı ? Bu gizli cemiyetle başa çıkmak çok zor dostum.Bu bağnazlar devletin içine kadar

sızmışlar.Sanatçıları,sanat eserlerini baskı altına almak istiyorlar.Umarım Kral en kısa zamanda,halkının özgürlüğünü kısıtlayacak bu tehlikeli tırmanışın önüne geçer.Gitgide büyüyen ve toplumu zehirlemeyi hedefleyen bir çıban başı bu!

MOLIERE Sevgili Boileau, Paris bana artık çekilmez gelmeye başladı. Buradan kaçıp, Auteuil' de inzivaya çekileceğim. Oyunlarımın tümünü ezbere bilen aşçıbaşım Laforest güzel yemekler hazırlayacak bana, aynı zamanda en son seyircim olacak. Duymuşsundur, Rochement diye biri, hakkımda ağır bir suç duyurusunda bulunmuş.Kafese atıp, aslanlara çiğ çiğ parçalatmak istiyor beni.....kellemi de şık bir tabakta düşmanlarıma sunar artık!

-64-

BOILEAU Hadi,hadi dostum, bu kadar karamsar olma. Senin, eserlerinin içinde saklı öyle bir hazinen var ki kaç Louis altınına bedel: İnsan sevgisi !

MOLIERE (Güler ve öksürür) İnsanları doğru yolda ve mutlu görmek istiyorum Boileau, bu yüzden kusurlarını ortaya çıkarıp düzeltmek istiyorum.Bunu yapmak için tiyatrodan yararlanıyorsam , dinsiz mi oluyorum şimdi? İnsanları kabaca kınar ve ayıplarsan kırarsın, ama bunu ince alaylarla, dolaylı olarak yaparsan daha az incinirler. Oyunumda yarattığım sahtekarın ağzından dinle ilgili sözler çıkarttırdığım için beni kınıyorlar.Bunu yapmadan, bir mürainin adiliklerini nasıl anlatabilirdim ki ? Keza, Don Juan'ın küstah uşağına din savunusu yaptırmama da kızıyorlar, iyi de sadece Sorbonne hocalarının mı dini savunmaya hakları var? O halde, tek çıkar yol ya Tartuffe'ü kabullenmek ya da tiyatroyu külliyen inkar etmek.Krala bunu yazdım işte. Ağızlarından köpükler saçarak tiyatroya çullanıyorlar, çünkü insanın zaaflarını, her şeyi göze alarak ortaya dökebilen tek kişi aktördür de ondan.Tartuffe yasaklandıktan bir kaç gün sonra, İtalyanların "Ermiş Scaramouche" oyunu devam ederken Kral , Prens Condé' ye neler söyledi sence?

BOILEAU Çok merak ediyorum doğrusu.

MOLIERE Mutlaka şöyle demiştir: " Moliere'in komedisine onca yüklenenler neden Scramouche'un oyunu için ağızlarını bile açmıyorlar?" Prens Condé de şöyle yanıtlamıştır: " Çünkü her ikisinin de konuları ilahi gökyüzüyle ilgili ama, Scramouche'un oyunu inançla oynanıyor, Moliere'inki ise inanmadan ". Ah, dostum bu adamların dalaverelerinden öyle usandım ki, kaçıp gitmek istiyorum buralardan. Çok mutsuzum, evliliğim de, biliyorsun, korkunç bir çıkmaza girdi. Bir an önce " PERDE'yi indirin" demek için sabırsızlanıyorum.

-65-

BOILEAU Hadi Moliere, bırakalım bu karamsarlığı. İki kötümser moruk gibi burada oturmuş tiyatronun sonunu konuşuyoruz ; "Sanatçı , hazinesine kavuşabilmek için toprağı tırnaklarıyla kazmak zorunda olan defineci gibidir " ; La Fontaine'in sözleri bunlar. Bir kadeh şarap bile bulunmaz mı bu evde ? Hiç değilse kafamızı dağıtırdık.

MOLIERE Michel, şuradan bir şişe getir de biraz keyiflenelim bari.
BARON Başüstüne efendim.

BOILEAU Küçük Baron'u evlat edindin bakıyorum.

MOLIERE Şimdiden söylüyorum, ileride sarayın en gözde aktörlerinden biri olacak.

BOILEAU Sen öyle diyorsan öyledir.

MOLIERE Tam olmasını istediğim gibi, güzel ve yetenekli.
BOILEAU Peki Madeleine ne alemde?

MOLIERE Günahlarımdan arınmam için Tanrı'ya dua ediyor...evet.. evet...

MADELEINE (Girer) İki suç ortağı ,o karanlık köşeye çekilmiş fısır fısır ne konuşuyorsunuz bakalım ? Hanginiz hanginize günah çıkarıyor? Saint-Sacrément entrikacılarına benziyorsunuz.

BOILEAU Biz de zaten onlardan bahsediyorduk Madeleine,sizi görmek ne mutluluk!

MADELEINE Tiyatro sahneleri kilise değildir Boileau, siz de bilirsiniz, eleştirmenlerin günahları bağışlanmaz orada.

BOILEAU Orası öyle.Söyleyin bakalım hangi tatlı rüzgar attı sizi buraya? Nasılsınız?

-66-

MADELEINE Sarayın öfkesinin Mösyö Moliere'de açtığı yaraları saracak müthiş bir haberim var.

MOLIERE Neymiş o iyi haber şekerim, yoksa doktorum benden daha atik davranıp ruhunu Tanrı'ya teslim mi etti?

MADELEINE Bütün acılarımızı, hekim yardımı olmadan dindirecek bir ilaç adeta.

BOILEAU Reçetenizi bir an önce okuyun Madam, çünkü gördüğünüz gibi artık can çekişiyoruz ve son çare olarak şu elimizdeki üzüm suyuna sarıldık.

MADELEINE Evet, görüyorum, Michel'in getirdiği şişeye sıkı sıkıya sarılmışsınız.Hadi hep birlikte içelim bari!Sağlığımıza!

MOLIERE Bugüne kadar onu hiç böyle görmemiştim....Madeleine, gel itiraf et, Michel'den önce sen ziyaret ettin şarap mahzenini

değil mi?.....Hadi uzatma artık, söyle şu haberini.

MADELEINE Kral bizzat kendi himayesine aldı bizi.Bundan böyle adımız: "Majestelerinin Palais Royal Topluluğu", üstelik maaş da bağlıyor, yıllık tam....tam...ne kadardı unuttum. Kafam yerinde değil ki.

MOLIERE Ne kadar ?....Ne kadar ? Aman canım ne önemi var ? Sen söylediklerini tekrarla , kulağıma öyle hoş geliyor ki!

BOILEAU Kral diye ben buna derim işte!

MADELEINE Azıcık oturayım şuraya....nefes nefeseyim... heyecandan... çok koştum da...altı bin lira...evet evet...tam altı bin lira ve tekrar ediyorum,bundan böyle adımız: "Majestelerinin Kraliyet Topluluğu"

-67-

BARON (Şarkı söyleyerek kadehlere şarap koyar)
Ne tatlı ne tatlı bu şişeler
Lıkır da lıkır lıkır da lıkır
Bize nasıl da keyif verirler
Lıkır da lıkır lıkır da lıkır
Hep dolu kalacak değilsiniz ya
İşte böyle dikiveririz kafamıza
Lıkır da lıkır lıkır da lıkır.
(Üçü birden nakaratı söylerler)

BOILEAU Ne akıllı bir Kralımız varmış meğer.Tiyatronuzu himayesine almakla hem sizi hasımlarınızın hışmından koruyor,hem de eserleriniz üzerinde mutlak hüküm hakkını elde ediyor.Ustaca bir manevra doğrusu! Majestelerinin sağlığına içiyorum!

MOLIERE Siz asıl benim sağlığıma için, öyle bozuldu ki! Kral'a hizmette kusur etmemek için bir an önce toparlanmam gerek.Ben şahsen Kral'ın ve kendi sağlığımın şerefine içiyorum Boileau , sizin buna hiç ihtiyacınız yok çünkü, maşallah turp gibisiniz.

BOILEAU Çok şakacısınız dostum.

MADELEINE Ben de.....ben de....Illustre Théatre'a ve ailemizin tüm bireylerinin sağlığına içiyorum.

BOILEAU Haydi kadehlerimizi tokuşturalım!

MOLIERE Arkadaşlar, şimdi keyfim yerine geldi.Size yeni tasarımdan söz edebilirim.Tıp alemini tiye alan bir komedi yazmayı düşünüyorum.Adına doktor denen bu şarlatanlar, zayıflığımdan yararlanarak, Hipokrat kuralları dahilinde beni zehirlemeyi kafalarına koymuşlar.Kestirmeden çözüm, değil mi Madeleine? Biri kanımı alır,öbürü lavman (Tenkiye) yapacağım diye oramı buramı kurcalar, bir başkası kusturalım diye tutturur.İnsanın saflığından istifade ederek sülükler gibi kanını emen bu sahtekarların ipliğini pazara çıkaralım.

-68-

MADELEINE Jean-Baptiste, kibarlık budalaları, kendilerini küçük düşürdüğün için sana ateş püskürüyorlar, dalkavuk saraylılar da bu ateşe körükle gidiyorlar,yobazlar dersen, seni meydanda diri diri yakmaya can atıyorlar.

Şimdi bunlar elele verip, doktorlardan seni en teatral bir biçimde öldürmelerini isterlerse ne olacak? Karın ağrıları içinde , paçalarından aka aka ölürsün.
(Herkes güler)

MOLIERE Namuslu halkımın karşısında can çekişmektense!

BOILEAU Dalkavukların karşısında boyun eğmeyenler daima yeniden ve daha güçlü olarak doğarlar.

MOLIERE Boileau,aziz dostum ,su gibi Yunanca bilirsin sen. Hadi doktorlarımıza hemen birer isim bulalım.O şair beynini çalıştır bakalım. İnsan kasabı?

BOILEAU Des Fonandres!

MOLIERE Peki,teşhisini açıklarken köpek gibi havlayan?

BOILEAU Havlıyan.....Bahys!

MOLIERE Vasiyetin yazılmasına yetecek zamanı kazanmak için ya .....

vaş...ya...vaş...ko...nu...şan...?

BOILEAU Ona da.....Macroton diyelim.

MOLIERE Ya kan almaya pek meraklı olan?
BOILEAU Tomes.
MOLIERE Buyursunlar bakalım!

-69-

(Sevda Hekim metninden parçalarla dans eden dört hekim)
(Dekor değişir. Adamcıl-Misanthrope 'un IV.perdesinin son dialogları duyulur)

MOLIERE Sadık bir eş gibi görünmeye çabalayın şimdi
Ben de zorlayacağım inandırmak için kendimi.

CELIMENE Hadi canım,kıskançlık nöbetleri deli etmiş sizi,

Aslında hiç hakketmiyorsunuz duyduğumuz sevgiyi.
Nasıl cüret edebilirsiniz beni zorlamaya,
Hatırınız için bile olsa böyle alçalmaya.
Başka bir sevdaya kapılmış olsaydı kalbim,
Bunu zaten size dürüstce itiraf ederdim.
Bu kuşkularınız beni kızdırıyor bilesiniz,
Görülen o ki saygıma layık değilmişsiniz.
Bunca saflığıma inanın çok üzülüyorum,
Çünkü hala size bazı hisler besliyorum.
En doğrusu sevgimi başkasına yöneltmek,
Hiç değilse size şikayet hakkı vermek.

ALCESTE — Ah! Zaafımı görmezden gelip beni üzen hain!
Demek beni kandırmak içindi o tatlı sözlerin.
Çare yok, kaderime boyun eğmeliyim,
Aşkımı ayaklarının altına sermeliyim.
Ey kalbim ! Sonuna kadar diren,
O hain sana daha ne kötülük edecek öğren.

CELIMENE — Hayır,hayır, beni gerektiği kadar sevmiyorsunuz siz.

ALCESTE — Aşkımı başkalarınınkine benzetmeyiniz,
Size kendini duyurabilmek için öyle haykırıyor ki!
Hoşlanmayacağınız dileklerde de bulunabilir belki!
Dilerim kimselere güzel görünmeyesiniz,
Desinler ki aman ne çirkin, ne sevimsiz!
Keşke Tanrı size hiçbirini bahşetmeseydi,
Ne güzellik, ne servet ne de mevki.
Keşke hepsini ben kulunuz size verebilseydi,
Böylece gözlerim mutluluğunuzu görebilseydi!

-70-

CELIMENE — Mutluluk dilemenin oldukça garip bir şekli!

MOLIERE — (Sahneden gelerek) Defolsun, onu görmek istemiyorum.
(Uşağa) Nerede o ? Ha ? Nerede?

BİRİNCİ UŞAK — Kimden söz ediyorsunuz üstadım? Kral mı ? Locasında tabii.

MOLIERE — Kral mı? Ne Kral'ı ? O Montausier salağını söylüyorum.
Kimseyi görmek istemiyorum,anlaşıldı mı ? Kimseyi sokmayacaksın kulise. Ne bahaneyle olursa olsun.
Duydun mu?

BİRİNCİ UŞAK — Ama....üstadım...iyi de...(Sahneden gelen Armande'a)
Niye böyle diyor Madam?

MOLIERE (Diğer uşağa) Sen de gözünü dört aç.Hiç kimse girmeyecek kulise.

İKİNCİ UŞAK Nasıl isterseniz üstad.

ARMANDE Gülünç olma dostum, bu yeni vesveseler de nereden çıktı?

MOLIERE Hastayım,biliyorsunuz, suratıma bakan bunu anında anlar, daha ne istiyorsunuz ,belge mi çıkarayım?

ARMANDE İyi,anladık,hastasın da....

MOLIERE Kendimi savunmaya mecalim yok.

ARMANDE Kime karşı?

MOLIERE Çok kalın kafalısın; Montausier Dükü'ne karşı elbette. Bazı fitne fücurlar,Adamcıl'daki Alceste'i ondan esinlenerek yarattığımı fısıldamışlar kulağına.Sağda solda,beni mahvetmeye and içtiğini söyleyerek dolaşıyormuş.

-71-

ARMANDE Ne yani, öyle değil mi? Montausier'yi düşünmedin mi yazarken?

MOLIERE Hayır, ama o öyle olduğuna inanmış bir kere.Yakında bana eldivenini atmaya hazırlanıyor.Beni onunla düello yaparken düşünebiliyor musun? İkide bir öksürüp tıksıran cılız Scanarelle, hiddetten ağzı köpürmüş, iri cüsseli Don Carlos'a karşı.Daha işin başında, bir kılıç darbesiyle dooğru tahtalı köye postalar beni.

ARMANDE Kral da şahidiniz olur belki . Hangi tarafta durur sence? Halkı temsilen bahçede mi yoksa sarayı temsilen avluda mı? Sen aklını yitirmişsin Jean-Baptiste!

MOLIERE İşte tam senin gibi anlayışlı bir eşe yaraşır sözler! Bari kal da, zevkle ölümümü izle.

ARMANDE Ne dersen de, ben burada durup bu saçmalıklarını daha fazla dinlemek istemiyorum.Sıram gelmek üzere. İstersen bir

antrakt ver ha kocacığım?....(Gülerek) "Lütfen kafamı daha fazla şişirmeyin dostum" (Gider)

MOLIERE (Yalnız) Hey gidi günler. Bir zamanlar bana ateşli aşk mektupları yazardın,sandıklar dolusu!Hastayım ve etrafımda bana merhamet edecek hiç kimse yok.Ne acı! (Uşağı farkeder) Kulise girip çıkanları denetliyorsun değil mi? Ben yokum burada, anlaşıldı mı? Fırla! .....(Yüksek sesle) Oyuncular yerlerine..(Diğer uşağa)Git bul şunları.Çabuk sahneye gelsinler. Hadi, hadi, herkes yerine, çabuk olun Allah'ın cezaları!

JOSEPH (Girer) Jean-Baptiste, Kral arayı uzatmamızı istiyor, seninle konuşacakları varmış.....

-72-

MOLIERE Dakikalardır yerlerinizi alın da başlayalım diye yırtınıyorum burada.Ara uzarsa oyunun temposu düşer, seyircinin ilgisi dağılır.Bir tiyatroda yapılabilecek en vahim hatadır bu. Ama bu tiyatroda herkes ayakta uyuyor. En başta da sen. İşte Kral hazretleri de sıkılmış olmalı ki konuşmak için beni yanına çağırıyor.

JOSEPH Yok yok....tam tersine..Kral hayatından gayet memnun, Montausier Dükü var yanında...o da konuşmak istiyor seninle..

MOLIERE Montausier mi? Ne konuşacakmış benimle? Riya yapıyor gene. Bunu anlamayacak ne var? Kör müsün nesin? Tabii ya, sahnede de böyle boş boş bakıyorsun zaten. Aktör demek bakış demektir efendi , bakış! Ama gören bir bakış!

JOSEPH Bu sözlerin konumuzla ne ilgisi var?

MOLIERE Beni tahrik etmek için en uygun zamanı kolladı, bu kadar basit.

JOSEPH Sana neler oluyor bir türlü anlamıyorum Jean-Baptiste, dedim ya ikisi de gayet keyifli görünüyorlar diye.

MOLIERE Adam sen de.....Hastayım ve..." Bir yalnızlık çölünün ortasında yaşamaya çabalıyorum".....

MONTAUSIER (Girer) Ah işte ünlü yazarımız burada.Dün gece l'Hotel de Bourgogne da Racine'e ne laflar yetiştirdiler haberiniz var mı?

MOLIERE Ben..şey....doğrusu...bilmiyorum sayın Dük.....

MONTAUSIER Tahmin edin? Misanthrope kötü bir piyesmiş.

MOLIERE Ya!Herkes kendi fikrini söylemekte özgürdür.Kim dedi bunu?

MONTAUSIER Ne önemi var? Racine buna ne karşılık verdi biliyor musunuz? Üstelik aranızın bozuk olduğunu da biliyorum.

-73-

MOLIERE İhaneti sevmem, bizim oyunumuzu, bizimle aynı anda , hem de bize danışmaya bile tenezzül etmeden oynamaları sizce affedilir bir davranış mı Dük Cenapları?

MONTAUSIER Hayır, ama Racine herşeye rağmen şöyle dedi:
" Mösyö Moliere kötü oyun yazmaz , bir daha seyredin"
Ne kadar haklı. Gerçekten oyununuzu tekrar tekrar görmek lazım Mösyö Moliere, bir başyapıt yazmışsınız . Bu eser azizim , bakın şimdiden söylüyorum, zamana meydan okuyacak. Çünkü insanoğlunun içyüzünü gözler önüne seriyor.Duygularının belirleyici güdümünden ödün vermemek için, tüm uzlaşmalara sırtını dönen insanoğlunun özü anlatılıyor bu eserde.Aristokrasimizin duygu haritası* adeta.Kahramanınızı yaratırken beni örnek almış olmanızdan ötürü çok mutlu ve gururluyum.İzin verin de sizi en sıcak hislerimle kucaklayayım.
İşte Kral da geliyor. Alceste bundan böyle hep yanınızda olacak ve sizden desteğini esirgemeyecek Mösyö Moliere.

MOLIERE Ben..ben.ne diyeceğimi bilemiyorum Sayın Dük.Doğrusu eserimin sizden böylesine içten bir kabul göreceğini

beklemiyordum.Bunu görmekten çok mutlu....(Kral girer) Majesteleri.

JOSEPH Majesteleri.

LOUIS XIV. Mösyö Moliere, son perdeye geçmeden önce Kralınıza düşünme süresi tanıdığınız için size teşekkür ederim. (Ötekilere) Lütfen birkaç dakikalığına Kralınızı Misanthrope'u ile başbaşa bırakın.

MONTAUSIER Emredersiniz efendim.

JOSEPH Majesteleri.
(Çıkarlar)

*Carte du Tendre: Mlle. de Scudéry'nin buluşu , Tendre adlı hayali bir aşk ülkesinin haritası.Çeşitli duygular,harita üzerinde coğrafi simgelerle ifade ediliyordu.

-74-

LOUIS XIV. Doğu mutfağının, bir tatlı bir tuzlu esasına dayandığı söylenir Mösyö Moliere.Belki de doğu bilgeliğinin sırrı bunun altında yatmaktadır: Bir parça Philinte, bir parça Alceste.
Gün boyu dalkavuklarının tatlıları ile şişirilen Kralınız, geceleri
el ayak çekilip de yalnız kaldığında , korkunç bir hazımsızlık çekiyor. İşte bu yüzden sizin sofranızda bulunmaktan çok hoşlanıyor. Zira orada yaşamın tatlı ve tuzlu yanları iç içe ve
bu da Kralınızı rahatlatıyor.

MOLIERE O sofrayı daima şereflendirdiğiniz için size minettarım Majesteleri.

LOUIS XIV. Bilirsiniz,Venedik kenti zenginliğini baharat ticaretine borçludur. Kralınız az önce düşüncelere daldığında, Fransa Krallığı'nı zenginleştirecek asıl kaynağın da Mösyö Moliere'in baharatı olacağı kanısına vardı.İşte bu nedenle Mösyö Moliere, Tartuffe'ünüzü tekrar sahnede görmek bizi memnun edecektir.

MOLIERE (Diz çökerek) Oh! Bu ne büyük lütuf Majesteleri.İnsan bilincinin
aydınlanabilmesi için sadece bir tek kişinin karşısındakini anlaması bile yeterli.Emindim efendim, Tanrı şahidim olsun ki
en umutsuz günlerimde bile Kralımın beni anlayacağından

emindim ve onu yanımda bulacağım anı bekliyordum.

LOUIS XIV. Tanrı yerine konmaktan korktukları için Krallar asla mutlak egemen olmazlar Mösyö Moliere, oysa tanrılar insan düzeyine inmekten korktukları için daima evrenin tek hakimidirler.
Keşke Tanrı'nın yerini alabilseydim Mösyö Moliere!....
Sizce gelecek kuşaklar XIV.Louis'yi nasıl değerlendirecekler?
Bir insan olmakla birlikte kendini Tanrı yerine koyan, fakat sadece bir insan olan Mösyö Moliere'e değer vermeyi de bilen
bir hükümdar olarak mı?
Kralınızın sözünü bilirsiniz, biraz Alceste'inkine benzer: "Tüm dünyaya karşı tek başına". Hadi şimdi gidip beşinci perdenizi seyredelim sevgili Alceste.

-75-

Ama önce dinleyin:
İki yortu arasında, Saint-Germain'de büyük bir şenlik düzenlenecek.Sarayın ricası üzerine Kral ve Kraliçe'nin himaye edecekleri bu şenlik münasebetiyle ünlü sanatçıların katılacağı görkemli bir bale bestelenecek , sizden de bu baleye eşlik edecek bir araoyun yazmanızı istiyorum.Ayrıntıları mabeyincimle görüşürsünüz .Kralınız sizi selamlıyor ve size değer verdiğini bilmenizi istiyor Mösyö Moliere.

MOLIERE Tüm benliğimle emrinizdeyim ve şükranlarımı sunuyorum Majeste.(Kral çıkar)
Yerlerinizi alın, son perde için herkes yerine.Hadi, uyanın artık,sahneye gelin!

ARMANDE (Gelir) Bakıyorum hala hayattasınız.

MOLIERE Evet canım, iyileştim, dirildim !

ARMANDE İsa gibi! Sizin haçınız da onunki kadar ağır gerçekten.
(Güler)

MOLIERE Gülmeyin öyle,alayın sırası değil.

ARMANDE Oyundan bu aziz dostum, bir önceki perdenin repliği!

MOLIERE (Sahneye doğru giderken) Nedense son sözü hep kendiniz söylemek istersiniz.

(Sahneden)
Ne yaparsanız yapın nafile , dinlemem
Ağzımdan çıkan sözden geri dönmem.
Onca kötülükle doluyken dünya,
Elbette küserim tüm insanlığa.
Sanki herkes,herşey karşı bana,
Ar , namus , şeref ve yasa.
Haklıyım oysa davamda bilen biliyor,

-76-

Gönlüm haklılığın güveniyle rahatlıyor.
Ama ne yazık ki adaletin ihanetine uğruyorum,
En haklı olduğum davayı kaybediyorum.
Yeter artık bunca eziyet hiç yoktan,
En iyisi kaçıp kurtulmak boyunduruktan.
İnsan kılığına girmiş o hain kurtlar,
Beni asla saflarında bulamayacaklar!

UŞAK Büyük bir aktör de olsa, tam Kralımız ona yardım elini uzatmışken sahnede böyle laflar etmesinin alemi var mı?

ARMANDE Sen nereden biliyorsun Kral'ın önerisini?

UŞAK Kulağımı kapıya dayadım , gerçi tiyatrolarda kapı olmaz ya! (Sahneden Alceste'in yeni tiradı duyulurken perdeyi kapar)

ALCESTE Artık tartışmayalım,bırakın Célimene'i bekliyeyim,
Kaderimi paylaşmak istiyor mu öğreneyim.
Kalbinde bana yer olup olmadığını soracağım,
Evet derse artık beni sevdiğine inanacağım.

TÖREN

Dekor: Moliere'in ikametgahının merdivenleri.Armande, La Grange'ı karşılar.

LA GRANGE Bu sabah nasıl?

ARMANDE Nasıl olsun? Her temsil öncesinde olduğu gibi, öksürüğü ve siniri arttı ,oyun saati yaklaştıkça daha da kötüleşiyor.

LA GRANGE İtiraf edeyim ki dün de halini beğenmemiştim. Gerçekten çok mu hasta yoksa , Hastalık Hastasını

mı oynuyor? Eğer gerçekten hastaysa bu geceki temsile çıkmasın.

-77-

ARMANDE Onu tanımazmışsınız gibi konuşuyorsunuz.Sanki tiyatromuza daha dün geldiniz.Sizi kabul edeceğini bile sanmıyorum, geldiğinizi söylediğimde suratı asıldı.

LA GRANGE Ben gene de bu gece sahneye çıkmaması için onu var gücümle ikna etmeye çalışacağım.La Thorilliere Argan rolünü biliyor.Fazla değil ,sadece birkaç gün onun yerine oynayabilir.

ARMANDE Bence bir mahzuru yok.Kuzum öyle kapı ağzında durmasanıza bu sefer de siz üşütüp hastalanacaksınız.

MOLIERE Neler oluyor aşağıda ? (Öksürür) Armande ! Armande! Kim o kıymetli zamanımızı fare gibi kemiren?

ARMANDE Manastırdan rahibeler gelmiş Jean-Baptiste, bağış topluyorlar.Yarına kadar bizde kalacaklar.Merak etme seni rahatsız etmezler.

MOLIERE Çorbalarına fare zehiri atıp cennete postala da bağışlarını orada toplasınlar.

ARMANDE Bu kaba sözleri sana hiç yakıştıramadık Jean-Baptiste, ben ve La Grange!

LA GRANGE Evet üstadım, sizi yoklamaya gelmiştim....

MOLIERE Onun da cehenneme kadar yolu var.Zıpçıktı herif! Daha suyum kaynamadı alçaklar!

ARMANDE Demedim mi size? Siz iyi niyetlisiniz ama görüyorsunuz, kuşkularımda haklı çıktım.

LA GRANGE Üstadım....ben.... ve ...arkadaşlar.....yani aileniz..... ailenizin bütün ferdleri...yani Majestenin toplululuğu adına...sizden rica.....(Moliere çıngırak çalar)

MOLIERE İşitmiyorlar, bu çıngırak da beş para etmez.Çıngır,çıngır, çıngır.

-78-

LA GRANGE Bu da ne ?

MOLIERE İşin yoksa çal dur.Çıngır,çıngır,çıngır.Hepsi sağır bunların.

Toinette! Çıngır,çıngır.Ha çalmışım ha çalmamışım, umurlarında değil.

ARMANDE Toinette mi ? Toinette nereden çıktı şimdi?

MOLIERE Köpek seni! Kaltak ! Çıngır,çıngır,çıngır.Hırsımdan kuduracağım şimdi.(Çalmayı keser ama sözle devam eder)

Çıngır,çıngır,çıngır.Hay canın çıksın emi! Zavallı bir hasta böyle yalnız başına bırakılır mı?Çıngır,çıngır,çıngır! Ah, ölüp gideceğim de ruhları duymayacak.

LA GRANGE Rolünü tekrarlıyor, Hastalık Hastasını.

MOLIERE (Ansızın odasından fırlar) Oyunu biliyorsunuz,öyle ya! Cléante' ı oynuyorsunuz çünkü.Her gece.Benim oyunumda, Hastalık Hastası'nda.

LA GRANGE Eee...evet üstadım...üç gecedir..

MOLIERE O halde Toinette'i oynayacaksınız.Şimdi.Karşımda.Bana Toinette'in repliklerini vereceksiniz ki hafızam canlansın. (Armande güler) Gülün bakalım gülün.Saygısız kadın!

ARMANDE Gülmüyorum!

MOLIERE Hadi gidiyoruz.

LA GRANGE Nereye üstadım?

MOLIERE Böyle diyeceksiniz: "Hadi gidiyoruz"

LA GRANGE Hadi gidiyoruz.

MOLIERE Seni rezil kaltak ! ..Toinette'in kafasını pencere pervazına çarptığı sahne.....Seni hain! ....hadi Ah diyeceksiniz.

-79-

LA GRANGE Ha !

MOLIERE Ha değil sersem, Ah! Hiç mi duymadınız?..Başınızı tutun, çarpmış gibi. Hay allah, ne aptal şeysiniz.

LA GRANGE Ah!

MOLIERE Tam ...

LA GRANGE Ah!

MOLIERE Tam bir...

LA GRANGE Ah!

MOLIERE Tam bir saattir....

LA GRANGE Ah! Ah!

MOLIERE Burada tek başıma....biraz daha kadınsı olun...bakın şöyle: Ah! Ah!....

LA GRANGE Ah!

MOLIERE Kes sesini de seni bir benzeteyim.

ARMANDE (Toinette rolünü alarak La Grange'ın imdadına koşar) Na yapalım yani ben de sizin yüzünüzden kafamı vurdum, ödeştik işte.

MOLIERE Ne diyorsun sen edepsiz !

ARMANDE (Gülerek) Beni azarlarsanız ağlarım ama.

MOLIERE Sen beni böyle bir başıma bırak....

LA GRANGE Ah!

-80-

MOLIERE (Tehditkar) Rezil! Şimdi seni.....

LA GRANGE ve ARMANDE Ah! Ah!

MOLIERE (La Grange'a) Ne yani, ağız tadıyla azarlayamayacak mıyım?

ARMANDE İstediğiniz kadar azarlayın,vız gelir.

MOLIERE İkide bir lafımı kesme münasebetsiz.(La Grange'a) Bu günkü tenkiyem işe yaramış mı bari?

LA GRANGE (Şaşkın) Ne ?..Te..Tenkiyeniz mi?

MOLIERE Evet, iyi çıkmış mıyım?

LA GRANGE (Afallamış) Ben....şey...

ARMANDE Vallahi, ben katiyen burnumu sokmam.
Eczacı Fleurant soksun, menfaati olduğuna göre.

MOLIERE Kapa çeneni terbiyesiz! (La Grange'ı göstererek)
Bunun da bi boktan haberi yok.Her gece oynuyorsun
ama bir bok bilmiyorsun La Grange!

LA GRANGE Ben...ben ikinci perdede giriyorum üstadım.

MOLIERE Olsun, ta en başından bileceksin.Baştan sona bütün
replikleri.Tiyatroda bilmiyorum olmaz.Aktör sahnede
neler olup bitiyor bilmek zorundadır.Şu karıma bakın
örneğin, gerçek hayatta haza hanımefendidir.Ama iş
sahneye geldi mi Toinette gibi şirretleşir.Sahne için
yaratılmış bu kerata.

ARMANDE Siz laf sokuşturmaya devam edin kocacığım.Olsun,ben sizi
bu halinizle seviyorum; suratsız ve kavgacı!

-81-

MOLIERE Tamam, tamam,işimize bakalım.Akciğer sahnesini geçelim.
Madem ki bu beyefendi erkekliğine halel gelir diye kadın
rolü
oynamaktan gocunuyor .Akciğer sahnesini biliyor musunuz?
Mösyö Purgon rolüne girmiş Toinette'i oynamakta bir
sakınca görmezsiniz umarım? İşte erkek olma ayrıcalığınızı
size geri verdik, memnun musunuz şimdi?

LA GRANGE (Gülerek) Üstadım sizi yatakta , ateşler içinde
bulacağımı sanmıştım ama boşuna telaşlanmışım, gene
muzipliğiniz üstünüzde.Bir silahşör kadar da zindesiniz.

MOLIERE Aman Allahıma şükürler olsun !"Lütuflarınızla bendenizi
minnettar ediyorsunuz efendim" .....oyundaki sözlerim...
Toinette : ....Toinette'in lafını söylesenize.

LA GRANGE (Gene şaşırarak) Eeeee.....üüü.....

MOLIERE Verin bakayım nabzınızı.

LA GRANGE Verin bakayım nabzınızı.

MOLIERE Güzel at bakayım.

LA GRANGE Güzel at bakayım.

ARMANDE (La Grange'a yardım eder) Hah! Ben seni gerektiği gibi attırmasını bilirim.Hekiminiz kim sizin?

LA GRANGE Hekiminiz kim sizin?

MOLIERE Mösyö Purgon.

ARMANDE Benim listemdeki iyi doktorlar arasında bunun adı geçmiyor.Hastalığınız neymiş?

-82-

LA GRANGE Hımm..Evet...evet..

MOLIERE O karaciğer dedi ama bazıları da dalak diyor.

LA GRANGE Hepsi kara cahil bunların.Sizin rahatsızlığınız akciğerden.

MOLIERE (Endişeli) Akciğer mi?

ARMANDE (Eğlenerek) Evet....Ne şikayetleriniz var?

MOLIERE (Gitgide endişelenerek) Ara sıra başım ağrıyor.

ARMANDE (Eğlenerek) Tamam işte, akciğer.

LA GRANGE Akciğer.

MOLIERE Bazen sanki gözlerimin önüne bir perde iniyor.

LA GRANGE (Gülerek) Akciğer.

ARMANDE Akciğer.

MOLIERE (Fenalaşarak) Bazen de midem bulanıyor.

LA GRANGE Akciğer.

MOLIERE Arada bir ellerim ayaklarım kesilir gibi oluyor.

İKİSİ BİRDEN Akciğer, akciğer !

MOLIERE Bazı günler de karnıma sancılar giriyor, ve bazen de....

-83-

İKİSİ BİRDEN Akciğer,akciğer,akciğer diyorum işte....akciğer... (Kahkahalarla gülerler) akciğer,akciğer.....

MOLIERE Tamam çocuklar, güzel oynadınız,teşekkür ederim, bu kadar yeter.Gördünüz mü hiç öksürmedim.Üçümüz de kendimizi unuttuk değil mi? Çocuklar gibiydik.Ne diye sahneye çıkmayacakmışım? Ölmek istemediğimize göre hayata kollarımızla sıkı sıkıya sarılmalıyız.Yoksa o bizi terk eder.Hadi bu Şubat soğuğunda daha fazla üşümeyelim.Armande, Madeleine'i anma duası için kiliseye gittin mi ? Bir yıl, La Grange ..tamı tamına bir koca yıl oldu onu kaybedeli.

ARMANDE Merak etme,ben herşeyi hallettim Jean-Baptiste.

MOLIERE Bir ay içinde kiliseye gene yolun düşebilir Armande.

(Öksürmeye başlar, sonra da şarkı söyleyerek çıkar)
Eğer Kral bana güzel Paris'i verseydi,
Karşılığında sevgilini terket deseydi,
İstemez,sizin olsun Paris derdim,
İlle de sevgilimi isterdim.
Al Paris'ini Kral Henri,
Yok çünkü sevdiğim gibisi,
Yok benim sevgilim gibisi!
(Kulisten)
"Ölü taklidi yapmak insana zarar vermez mi peki?"

LA GRANGE Hastalık Hastası'nın repliğini söylüyor...dur bakayım, hangi sahneydi bu? Toinette de cevap veriyordu ona..bir dakika düşüneyim...ne diyordu? Hay allah, aklımdaydı....ne diyordu yahu? Ne diyordu?

ARMANDE (Birdenbire bunalmış) Ne ?Ne diyorsunuz? O ne diyordu peki? Ne diyordu?....

-84-

(Bütün oyuncular saraylıları temsilen sahneye gelir. Fısıltıyla)

I.SARAYLI Ne diyorsunuz?

2.SARAYLI Ne diyorsunuz?

3.SARAYLI Evet, ben de duydum.

4.SARAYLI Ne oluyor?

5.SARAYLI Ne oluyor?

I.SARAYLI Şışşt, karısı orada.

3.SARAYLI Duydunuz mu? Duymadınız mı?

2.SARAYLI Haberiniz yok mu ?

4.SARAYLI Herhalde siz de duydunuz, Başrahip kesinlikle kabul etmiyormuş.

2.SARAYLI İsabet !

3.SARAYLI Kral'a , bu gece kendisini kabul etmesi için ricada bulunmuş.

1.SARAYLI Kocasının , son paskalya ayinine katıldığını, ayrıca Saint-Claire manastırının rahibelerini de evlerinde konuk ettiklerini söylüyormuş.

2.SARAYLI Ne zaman olmuş? Nasıl olmuş?

3.SARAYLI Bilmiyor musunuz? Sahnede, Palais-Royal'in sahnesinde, tam oyunun ortasında.

4.SARAYLI Nedamet etmeden demek ki.

-85-

I.SARAYLI Evine götürmüşler, günahkar olarak öldü.Bir daha komedi oynamayacağına dair yemin etmeden.

5.SARAYLI O zaman hiç bir mezarlığa gömülemez.

I.SARAYLI Hiçbir yere, hiçbir yere , Auteuil kilisesinin papazı da danışmış ama yukarıdan izin çıkmamış .

5.SARAYLI Ama öyle görünüyor ki Kral ,karısını huzura kabul edecek. Cenazeyi ne yapacaklarını bilemiyorlar zira.

I.SARAYLI Nasıl ölmüş?

3.SARAYLI Kanamadan.Ağzından kanlar gelmiş ve oracıkta gitmiş.

4.SARAYLI Çevre kiliselerden de hiçbir papaz bu işe yanaşmıyor.

5.SARAYLI Sağlığında ona bakan doktorlar da. Ee, rüzgar eken,fırtına biçer.

2.SARAYLI Sonunda , bir yol kenarına gizlice gömülecek herhalde.

3.SARAYLI Haberi duydunuz mu?

4.SARAYLI Duyduk, duyduk. Bakın dul bayan orada işte,bekliyor.

2.SARAYLI Onu demiyorum, Başpiskopos saraya çağrılmış.Arabası avluda duruyor.

3.SARAYLI Kral onu kararından caydıramaz .

I.SARAYLI Kral da olsa , hiç kimse hristiyan yasasını ihlal edemez.

ARMANDE (Hıçkırarak yere yığılır) O tam bir hristiyan gibi öldü. Sağlığında o denli üşüdü ki artık üşüsün istemiyorum Yüce Tanrım.

BİR UŞAK Kral Hazretleri!

-86-

(Kral girer, bütün saray erkanı reverans yapar)

LOUIS XIV. Ayağa kalkın Madam, lütfen sakin olun.

ARMANDE Majesteleri, kocamı, Mösyö de Moliere'i gömmeme izin verilmiyor.

LOUIS XIV. Merhum eşiniz için ne gerekiyorsa yapılacaktır Madam. İçiniz rahat olsun, bizzat kralınız bu konuyla ilgilenecek. İşte bakınız , Paris Başpiskoposu da geliyor .

ARMANDE Sizin de kendisini terkedeceğinizden öyle korkuyordu ki Majeste.

BAŞPİKOPOS Majestelerinin emirlerini alır almaz huzurlarına koştum.

Acı haber ne, öğrenebilir miyim acaba?

LOUIS XIV. Mösyö Moliere yaşamını yitirdi.

BAŞPİSKOPOS Kim?

LOUIS XIV. Kralın sadık hizmetkarı Mösyö Moliere.

BAŞPİSKOPOS Aa, evet efendim komedyen demek istiyorsunuz, şu oyuncu !
Gerçek bir Hristiyan olan Majesteleri , gayet iyi bilirler ki , yasalarımız nedamet etmemiş oyuncuların, kutsal topraklara gömülmesini men etmektedir.

LOUIS XIV. Evet, bunu biliyoruz.

BAŞPİSKOPOS Esasen, bu sabah eşlerine de bunu hatırlattım.

LOUIS XIV. Peki, bu kutsal topraklar ne kadar derine uzanıyor Sayın Başpiskopos ?

BAŞPİSKOPOS Eee....Dört ayak boyu Majesteleri.

-87-

LOUIS XIV. O zaman Mösyö de Moliere'i beş ayak boyu derinliğe gömebilirsiniz.....törensiz...gösterişsiz bir şekilde.... iki rahip eşliğinde.

BAŞPİSKOPOS Ama...ama ...ancak güneş battıktan sonra efendim.

LOUIS XIV. Elbette, ayrıca bu çok yerinde öneriniz için teşekkür ederim Monsenyör.Sanatçılar gecelerimizi zenginleştirmeyi herkesten daha iyi bilirler.Toprağa kavuşmaları da daima geceleyin olmalıdır.

BAŞPİSKOPOS Ama tören olmayacak, değil mi Majesteleri?

LOUIS XIV. Evet, bunu bilhassa istiyorum. Mösyö Moliere'in tüm yaşamı başarılı ve parlak törenlerle geçti zaten.

BAŞPİSKOPOS Ne demek istediğinizi anlayamadım Majeste.

LOUIS XIV. İnanıyorum ki Yüce Tanrı onu tiyatronun gösterişinden uzakta, sessizlik içinde çok daha iyi anlayıp bağrına basacaktır.

BAŞPİSKOPOS Çok doğru buyurdunuz efendim.

LOUIS XIV. Kiliselerimizin kapılarında yazılı olan Tanrı buyruğunu, o gür sesleriyle bize sanatçılar duyurur : "Karşındakini kendin gibi sev". Ne diyorsunuz Monsenyör ?

BAŞPİSKOPOS Tiyatrodan pek anlamam efendim.

LOUIS XIV. (Salonu göstererek) Alın işte size bir tiyatro!

(Salonda bir seyirci ayağa kalkar)

-88-

SEYİRCİ (BULGAKOV) Affedersiniz.....özür dilerim....temsilinizi bu şekilde kestiğim için beni bağışlayın: bir seyirciyim ben, basit bir seyirci.Ama her zaman ihtiyaç duyduğunuz biri öyle değil mi? Gördüğüm kadarıyla başarılı bir topluluksunuz.Eğer oyununuzun akışı açısından bir sakınca yoksa ve izin verirseniz , Mösyö Moliere'e duyduğum saygı ve hayranlık nedeniyle ben de katılmak ve finali ile ilgili olarak romanıma düştüğüm bazı notları iletmek istiyorum.

ARMANDE Siz kimsiniz bayım? Garip bir aksanınız var.

SEYİRCİ (BULGAKOV) Rus asıllıyım, ama bu gece yaşamını sergilediğiniz kişiyi çok iyi tanıdığıma inanıyorum. Eğer tiyatroya sevdalanmışsanız artık siz de Mösyö Moliere'in ailesine katılmışsınız demektir .Hepimiz onun çocuklarıyız. Belki haylaz ama kararlı çocuklar. Hayalgücümüzün çalı çırpılarını biraraya getirerek onun istediği yuvayı kurmaya çalışıyoruz. Eğer sakıncası yoksa kaleme aldığım şu birkaç satırı okumanızı rica ediyorum.

JOSEPH Taa Rusya'dan mı geliyorsunuz ? O kadar uzaktan?

SEYİRCİ (BULGAKOV) Tiyatroda herşey farklıdır.Zaman ,uzaklık. Kim bilir belki de seyirci daha iyi kavrasın diye olaylar kısa zaman dilimlerine sıkıştırılmış , mesafeler kapanmıştır.Tüm sınırlar silinmiştir,hatta ölümün sınırı bile.Bu yüzden hiç yorulmadım.Şimdi sizlerden, özgürlük ve mutluluğu tiyatroda bulan bir dostun satırlarını okumanızı rica ediyorum.

LA GRANGE Tabii, memnuniyetle.

GENEVIEVE Oyunumuza katıldığınız için size çok teşekkür ederiz.Romanınızın adı nedir?

-89-

SEYİRCİ (BULGAKOV) Mösyö de Moliere'in yaşam öyküsü.

BİR AKTÖR Güneş Kral'ın oğlu , aktör ve Kraliyet döşemecisi Jean-Baptiste Poquelin, nam-ı diğer Moliere'in ölüm haberi duyulduğunda, döşemeciler birliğinin üyeleri derhal yazarın Richelieu sokağındaki evine giderek, naaşı, bağlı oldukları kuruluşun işlemeli bayrağına sardılar. Böylece Moliere aslına dönmüş oldu: Bir döşemeci olarak doğmuştu, bir döşemeci olarak da öldü.

DİĞERİ 21 Şubat gecesi, akşam dokuz sularında, Moliere'in evden çıkarılmasına yakın,kapının önünde yüz, yüz elli kişilik bir kalabalık birikti.Kim oldukları bilinmiyordu.İçlerinde bağıranlar,hatta ıslık çalanlar vardı.Bu meçhul kişileri gören dul bayan Moliere üzüntüye kapıldı.Çevresindekilerin önerisiyle pencereye yaklaşıp kalabalığa seslendi:

ARMANDE Beyler ! Zavallı kocamı son uykusunda niçin rahat bırakmıyorsunuz? Sizi temin ederim ki o çok iyi bir insandı ve gerçek bir hristiyan olarak öldü.Belki ebedi istirahatgahına kadar ona eşlik etmek lütfunu bizden esirgemezsiniz.

DİĞERİ O esnada eline bir deri kese tutuşturdular ve para dağıtmaya başladı.Önce bir dalgalanma oldu,sonra herkes meşalelerini yakıp saygıyla beklemeye başladı. Saat tam dokuzda, ahşap tabut kapıda göründü.Önde iki suskun papaz, iki yanında beyaz merasim kılıklarını giymiş ve ellerinde kocaman mumlar taşıyan çocuklar.

DİĞERİ Cenazenin ardında bir meşale ırmağı akıyordu. Yürüyenlerin arasında ressam Mignard, fabl yazarı La Fontaine ve iki ozan, Boileau ile Chapelle de vardı. Onların ardında, ellerinde meşalelerle Palais-Royal'in bütün oyuncuları, düzgün bir sıra halinde yürüyorlardı. Kalabalık iki yüz kişiyi bulmuştu.
Sokaklardan birinde, bir pencere açıldı ve kadının biri merakla haykırdı:

-90-

DİĞERİ Kimi gömüyorlar?

DİĞERİ Bir başka kadın yanıtladı:Moliere adında biriymiş.

DİĞERİ Moliere,Saint-Joseph mezarlığına götürülerek,orada, intihar edenlere ve daha vaftiz edilmeden ölen çocuklara ayrılan bölüme gömüldü.Vee Din işlerinden sorumlu olan bir bakan, Saint-Eustache kilisesinde kısa bir açıklama yaparak ; Döşemeci ve Kral'ın oda hizmetkarı Jean-Baptiste Poquelin'in 21.Şubat.l673 ,Salı günü, Saint-Joseph mezarlığında gömüldüğünü duyurdu.

ARMANDE Karısı mezarının üzerini bir taşla kapattı ve yersiz yurtsuz garibanların ısınabilmeleri için etraftan çalı çırpı getirilerek büyük bir ateş yakılmasını istedi.Ateş yakılır yakılmaz, şiddetli kış rüzgarının üflemesiyle o denli büyüdü ki mezar taşı çatlayarak, parçaları etrafa savruldu.Geçen zaman dağılan parçaların tümünü yok etti.....

(Işık değişir)

(Pencerede Louis XIV. görünür.Uzaklarda birini selamlamaktadır)

MADAME DE MONTESPAN Kimi selamlıyorsunuz Majeste?

LOUIS XIV. Batan bir güneşi Madam.

M.de MONTESPAN Ama güneş yok ki Majeste, çoktan gece oldu.

LOUIS XIV. Krallar için değil. Bizim gözlerimiz, gecenin içinde saklı nice güneşleri görür. Şu yolun ucundaki

parıltıları görüyor musunuz Madam?

-91-

M.de MONT. Evet, bence bahçıvanların yaktığı kuru yaprakların ışıltısı o Majeste.

LOUIS XIV. Oysa bence Madam, o buralarda, çevremizde gezinen Mösyö Moliere'in ta kendisi.

M.de MONT. Ama....ama o.....öl....siz öyle diyorsanız öyledir Majeste.

LOUIS XIV. Öyle diyorum ve bedeni uzaklara gitmiş olsa da varlığını daima yanımızda hissedeceğimiz Mösyö de Moliere'i saygıyla selamlıyorum.

(Kendini toplar)
(Uşaklar perdeyi iki taraftan kapatır ve tokmakla üç kez vururlar)

BİR UŞAK Majesteleri.....Yüce kralımız.....açılın lütfen....açılın... Güneş Kral geliyor....Kralımız.....Kralımız.....

S O N